2.000.000 ТОННА ПАХТА ТАЙЁР

БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 227 (19.603). • 1986 йил 7 октябрь, сешанба • Баҳоси 3 тийин.

Республика матбуот маркази хабар қилади

СССР Конституцияси куни шарафига пахта йиғим-теримида социалистик мусобақани авж олдириб, зафар маррасига етиб келган меҳнат коллективларидан ўрнак олинг!

● **ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН АССР.** Тўрткўл районидаги «Ленинизм» совхозининг Йўлдош Матниёзов бошлиқ чўлқуварлар бригадаси аъзолари йиллик пахта тайёрлаш планларини адо этдилар. Автоном республиканинг Шуманай районидаги Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Туржон Сориев, Беруний районидаги Йўлдош Давлатов бошлиқ бригадалар ҳам зафар маррасига етиб келдилар.

● **ЖИЗЗАХ.** Зарбдор районидаги «Прогресс» совхози миришкорлари давлатга 1.212 тонна «оқ олтин» топшириб, съездлар йили топшириғини шараф билан адо этишди. Ҳосилнинг 98 проценти машиналарда териб олинди. Пахтакорлар ялпи ҳосилдорликни 2 минг тоннага етказишга сўз бердилар.

● **ХОРАЗМ.** Гурлан районидаги «Коммунизм» колхозининг Тўлғоной Маткаримова бошлиқ бригадаси пахтакорлари СССР Конституцияси кунини йиллик топшириқни бажариш билан кутиб олдилар. Бу ерда мавжуд 85 гектар ернинг ҳар гектаридан 33 центнердан ҳосил олинди.

● **ТОШКЕНТ.** Областда бир йўла 12 бригада йиллик пахта тайёрлаш планларини адо этганликлари ҳақида рапорт беришди. Улар орасида Пискент районидаги Охунбобоев номли колхознинг Норинбой Ҳасанов бошлиқ бригадаси аъзолари ҳам бор. Коллектив 90 гектар пахта майдонидан 270 тонна «оқ олтин» йиғиб олди.

● **НАМАНГАН.** Худойбердиев номли совхознинг Бувахон Ҳафизов ва Мўйдинжон Абдураҳимов бошлиқ бригадалар Косонсой районида биринчи бўлиб съездлар йили пахта тайёрлаш планларини бажарганликлари ҳақида рапорт бердилар.

ҲАЁТИМИЗНИНГ АСОСИЙ ҚОНУНИ

СССР Конституцияси куни — умумхалқ байрами, социалистик демократия тантанаси байрамидир. Конституциямизда мустаҳкамланган тарихий ғалабалар ленинча халқ ҳокимияти принциплари тантанасини ифодаловчи ёрқин далилидир.

Ҳаётимизнинг Асосий Қонуни қабул қилинган 1977 йилдан буён ўтган вақт мобайнида жамият, коллектив, шахс манфаатларининг уйғунлигини таъминлаган социалистик демократия янада ривожланди ва мустаҳкамланди. Ҳаётимизнинг барча соҳаларида Асосий Қонуннинг таъсири чуқурроқ сезилмоқда.

Биз Конституцияда гарантияланган ҳуқуқларимиз билан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Чунончи, уй-жойлар бизда меҳнаткашларга бепул берилиб, квартира ҳақи оила бюджетининг уч процентинигина ташкил этади, бепул халқ маорифи ва соғлиқни сақлаш системаси вужудга келган.

Мамлакатимизда хотин-қизлар юксак қадрланмоқда. Конституция уларга хўжалик, давлат, ижтимоий-сиёсий, маданий ҳаётнинг барча соҳаларида эркаклар билан тенг ҳуқуқ беради. Хотин-қизлар халқ хўжалигининг турли тармоқларида эркаклар билан бир сафда туриб она-Ватани бойлигини кўпайтириш, мудофаа қобилиятини ошириш учун фидокорона меҳнат қилмоқдалар. Давлат ишларини бошқаришда фаол қатнашмоқдалар. Ўн тўққизинчи чақириқ халқ депутатлари маҳаллий Советларига сайланган депутатларнинг деярли ярмини хотин-қизлар ташкил этади. 183 аёл республика Олий Совети депутати. СССР Олий Совети депутатлигига сайланганлар орасида 27 ўзбекистонлик хотин-қиз бор.

Конституцияда таъкидланганидек, социалистик демократияни янада ривожлантириш, давлат ва жамият ишларини бошқаришда гражданларни тобора кенгроқ қатнаштириш, жамоат ташкилотларининг активлигини ошириш, халқ контролини кучайтириш, давлат ва жамият ҳаётининг ҳуқуқий асосини мустаҳкамлаш, қилинаётган ишлардан халқни кенгроқ хабардор қилиб туриш, жамоатчилик фикрини доимо ҳисобга олиб бориш совет жамияти сиёсий системасини ривожлантиришнинг асосий йўналишидир.

Дарҳақиқат жамиятни янада демократлаштириш, халқнинг ўз-ўзини бошқарувини чуқурлаштиришга партиямиз ниҳоятда эътибор билан қарайди. Бу соҳада амалга оширилган ва оширилаётган ишларни партия кечаги кун мезонлари билан эмас, балки янги вазифалар кўлами, мураккаблиги нуқтаи назаридан баҳолашга даъват этмоқда.

Конституцияда мустаҳкамланган ҳуқуқ ва эркинликларнинг амалда воқиф бўлиши жамият экономикаси, социал ва маънавий туб ўзгаришларга негизланади.

Партия халқ фаровонлигини сифат жиҳатидан янги поғонага кўтариш вазифасини қўймоқда. Ўн иккинчи беш йилликда аҳоли даромадларини жон бошига 13—15 процент ошириш, совет кишиларининг товарларга ва хизматларга эҳтиёжини қондиришни анча яхшилаш, социал инфраструктуранинг ҳамма тармоқларини комплекс ривожлантириш белгиланган. Янги беш йилликда кўплаб уй-жой бинолари қурилиб, фойдаланишга топширилади. Коммунал маиший хизматлар ҳажми ортади. Қишлоқларни социал жиҳатдан қайта қуриш жадаллаштирилади.

СССР Конституцияси яшамоқда ва амал қилмоқда. КПСС XXVII съезди, партиямиз Марказий Комитетининг кейинги Пленумлари қарорлари Конституциямизнинг амал қилиши учун мунтазам ғамхўрлик қилинаётганлигини ҳам акс эттиради. Бу айниқса Коммунистик партиянинг инсон омилини, меҳнат коллективларини активлаштириш, уларда социалистик ўзаро ёрдам ва талабчанлик муҳитини вужудга келтириш, меҳнаткашларни ишлаб чиқаришнинг тўла ҳуқуқли хўжайинлари эканликларини ҳис этиш, жамият олдидаги вазифаларни бажариш учун юксак масъулият руҳида тарбиялаш масалаларига алоҳида эътибор бераётганлигида яққол намоён бўлмоқда.

Халқимиз бу йил СССР Конституцияси кунини КПСС XXVII съезди белгилаб берган иқтисодий ва социал вазифаларни бажариш учун, жамиятимиз тараққиётининг янги босқичидаги юмушларни муваффақиятли ҳал қилиш учун сиёсий ва меҳнат активлиги ниҳоятда ошган ҳолда кутиб олмоқда. Республиқамиз меҳнаткашлари ҳам янги беш йилликнинг дастлабки йили топшириқларини бажариш йўлида жонбозлик кўрсатмоқдалар. Улар жамиятимизда шахснинг ҳар томонлама камол топиши учун барча имтиёзларни белгилаб берган СССР Конституцияси кунини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олмоқдалар.

Вақтдан ўзиб ишлаётганлар сафи тобора кенгаймоқда. Республика саноат корхоналари шу йилнинг тўққиз ойлик планини ортиғи билан бажарди. Пахта далаларидан келаётган хушхабарлар оқими тобора кўпаймоқда. Йиғим-терим суръати кун сайин ошмоқда.

Ҳуқуқ ва бурчларимиз ифодаланган СССР Конституцияси ишчилар, колхозчи-деҳқонлар, зиёлиларнинг мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш, коммунистик қурилиш режаларини амалга ошириш учун курашдаги ғайрат ва сиёсий активлигига ҳамиша жўшқинлик бахш этаверади.

«ОҚ ОЛТИН» ХИРМОНИГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 6 октябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — шу жумладан бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

Фарғона	3,31	60,19	3,00	36,99
Бухоро	1,90	45,87	0,62	8,78
ҚҚАССР	2,34	45,70	1,78	32,33
Хоразм	2,13	45,24	1,30	23,93
Тошкент	5,55	42,79	6,90	45,60
Сурхондарё	2,82	38,12	3,78	36,35
Наманган	3,44	38,01	3,60	26,30
Сирдарё	4,90	29,65	6,39	36,18
Самарқанд	2,70	27,58	2,06	12,52
Жиззах	3,34	26,63	3,53	26,81
Андижон	2,31	25,60	1,72	11,26
Навоий	1,82	24,34	0,90	5,58
Қашқадарё	1,58	23,46	1,28	14,47
Республика бўйича:	2,92	36,82	2,99	25,15
Шу жумладан ингичка толали пахта:				
Сурхондарё	4,42	58,39	6,95	61,90
Наманган	2,90	52,14	—	—
Навоий	2,50	43,27	0,14	0,38
Бухоро	1,76	42,21	—	—
Қашқадарё	1,32	13,01	1,14	6,14
Республика бўйича:	3,27	43,30	4,66	40,20

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ III ПЛЕНУМИНИНГ ҚАРОРИ

КПСС XXVII СЪЕЗДИ ТАЛАБЛАРИ АСОСИДА ИДЕОЛОГИЯ ИШИНИНГ САМАРАДОРЛИГИНИ ЯНАДА ОШИРИШ ЮЗАСИДАН РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ВАЗИФАЛАРИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ И. Б. Усмонхўжаевнинг «КПСС XXVII съезди талаблари асосида идеология ишининг самарадорлигини янада ошириш юзасидан республика партия ташкилотларининг вазифалари» мавзуидаги докладини тинглаб ва муҳокама қилиб, Марказий Комитет пленуми шуни таъкидлайдики, мамлакат яхлит халқ хўжалик комплексининг таркибий қисми бўлмиш республиканы социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш вазифалари идеологик, оммавий-сиёсий ишларни ташкил этишга янгича ёндашувларни, унинг ташкилотчилик ва хўжалик фаолияти билан чамбарчас бирлигини таъминлашни, конкрет ишларга, кейинги ўн йил мобайнида республика ижтимоий турмушининг турли соҳаларида содир бўлган салбий ҳолларга қарши курашни янада активлаштиришга йўналтирилиши кучайтирилишини талаб этади.

Пленум шуни қайд этадики, республика партия ташкилотида социалистик хўжалик юритиш нормаларини, кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйиш ленинча принципларини жиддий равишда бузиш билан бир қаторда идеологик, сиёсий-тарбиявий ишда жиддий ўпиришларга йўл қўйилди. Бундай ҳоллар тарихий ўтмишни идеаллаштиришда, бир қанча олимларнинг асарларида, адабиёт ва санъат асарларида баъзи воқеаларга ва шахсларга баҳо беришда синфий позициялардан чекинишда, кадрлар талайгина қисмининг дин билан маънавий муросасозлиги кучайганлигида, атеистик ишнинг роли ва аҳамияти пасайтирилганлигида ўз ифодасини топди. Совет турмуш тарзини, коммунистик ахлоқ принципларини қарор топтириш соҳасидаги ишда аниқ йўналишнинг бўлмаганлиги бир қанча халқ одатлари ва анъаналари шаклининг ўзгаришига, баъзи эскича маросимлар ва расм-русмлар реакцион моҳиятининг қайта тикланишига олиб келди. Узоқ йиллар давомида социал соҳага, одамларнинг уй-жой, медицина, маданий-маиший хизматга, энг керак молларга бўлган зарур талаб эҳтиёжларига амалда эътиборсизлик қилиб келинганлиги маънавий-психологик муҳитга салбий таъсир ўтказди. Қариндош-уруғчилик, юртдошлигига, лаганбардорлигига қараб идеология соҳасидаги энг муҳим лавозимларга тайинланган кўпгина кадрлар дабдабабозлик вазиятини, ҳамма иш жойида деб кўрсатиб, хом хаёлларни юзага келтирдилар, айрим мансабдор шахслар теварагида шон-шуҳратни сунъий равишда оширдилар, баъзида ҳалол одамларни бадном қилдилар. Мана шу ва бошқа бузилишлар одамларни айниқса, ёшларни тарбиялашга жуда ёмон таъсир қилди, маънавий асосларни емирди, кўпларда адолатга, ҳақиқат тантана қилиши мумкинлигига ишончсизлик туғдирди, лоқайдликка, сиёсий жиҳатдан ва меҳнатда пассивликка олиб келди.

Пленум КПСС Марказий Комитетининг актив ва кундалик ёрдами билан Ўзбекистонда ишлаб чиқариш ва ижтимоий турмушнинг барча томонларини соғломлаштириш жараёни давом этаётган ҳозирги пайтда кўпгина партия комитетлари ва ташкилотлари идеологик ва сиёсий-тарбиявий ишни қайта қуриш юзасидан муайян чоралар кўрмоқдалар, деб ҳисоблайди. Бироқ бунда янги ижобий тенденциялар ҳали секинлик билан қарор топмоқда. Ўтмиш инерцияси, янги проблемаларни ҳал этишга эскича ёндашувлар, расмиятчилик, кампаниябозлик сиёсий-тарбиявий фаолиятнинг самарадорлигига жиддий таъсир қилмоқда.

Янгиланиш йўли тегишли даражада жўшқинлик билан ўтказилмаяпти, қайта қуриш жараёни мураккаб, зиддиятли, нотекис давом этмоқда, турли социал-психологик ва ташкилий ғовларга дуч келмоқда, худбинлик манфаатларини кўзлаб умрини ўтаб бўлган тартибларни сақлаб қолишга уринаётган кимсаларнинг қаршилигига учрамоқда. Бошқарув аппарати ишидаги бюрократик бузилишлар, интизомсизлик ва масъулиятсизлик қайта қуришга тўсқинлик қилмоқда.

Кўпгина бошланғич партия ташкилотлари, шаҳар, район партия комитетлари меҳнат тарбиясини яхшилаш, меҳнат коллективларининг роли ва масъулиятини ошириш, бу коллективларда ижодкорлик ва ўзаро талабчанлик вазиятини, астойдил ишлаш кайфиятини, ишлаб чиқариш ва жамоат интизомини бузувчиларга нисбатан тоқат қилинмайдиган муҳитни вужудга келтириш юзасидан актив чораларни кўрмаяптилар.

Экономикани жадаллаштириш изларига ўтказиш, хўжалик юритиш янги методларини, фан-техника тараққиёти ютуқларини ишлаб чиқаришга татбиқ этиш жараёнида кўпинча ғоявий-тарбиявий чора-тадбирлар аҳамияти назар-писанд қилинмаяпти. Андижон, Бухоро, Жиззах, Сирдарё областларининг партия ташкилотлари план топшириқларини бажармаслик, фонд самарадорлигининг пастлиги, иш вақтининг зое кетиши, сифатсиз маҳсулот ишлаб чиқариш каби фактларга сиёсий ва маънавий баҳо бермаяптилар. Экономикага партия раҳбарлиги кўпинча хўжалик маъмуриятчилиги билан алмаштирилмоқда. Омманинг меҳнат ғайрати ва сиёсий активлигини юксалтириш учун социалистик мусобақанинг тарбиявий имкониятларидан суст фойдаланилмоқда. Меҳнат коллективи шахснинг ижодий кучларини ривожлантиришда ҳамма жойда ҳам таъсирчан социал бўғин бўлиб қолгани йўқ.

Партия комитетлари ва бошланғич партия ташкилотлари кадрларни ғоявий чиниқтириш соҳасидаги ишнинг самарадорлигини ошириш йўлларини актив излаб топишга ҳали киришганлари йўқ, меҳнаткашларнинг марксча-ленинча ўқуви ва иқтисодий таълимнинг конкрет вазифаларидан узилиб қолишга, пропагандист кадрларни танлаш ва ўқитишда расмиятчиликка йўл қўймоқдалар. Ёш авлоднинг ўсиб келаётган марксча-ленинча, материалистик дунёқарашини шакллантиришда ўрта ва олий мактабга нисбатан талабчанлик сусайтирилган. Республика Фанлар академияси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги Партия тарихи институти, Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, Маориф министрлиги ижтимоий фанларни ривожлантириш проблемаларини чуқур ўрганмаяптилар, жамиятшунос олимларнинг самарали ишлашини таъминламаяптилар.

Республикада яратилаётган адабиёт ва санъат асарларининг ғоявий-бадиий савияси замон талабларидан жиддий орқада қолмоқда. Область, шаҳар ва район партия комитетлари маданият муассасалари ҳамда ижодий коллективларнинг бошланғич партия ташкилотларига раҳбарликни заифлаштирдилар. Маданият министрлиги, Кинематография давлат комитети, Госкомиздат, ижодий союзларнинг фаолиятида ҳамон жиддий камчиликлар мавжуд.

Партия комитетлари оммавий ахборот ва пропаганда воситалари фаолиятини қайта қуриш соҳасидаги ишларни етарлича олиб бормаяптилар, уларнинг кўпчилиги зарур даражадаги ошкораликни, таъсирчанликни таъминламаяптилар, уларга реал турмуш жараёнларини ёритишда новаторларча дадил ёндашув, чуқур танқидий таҳлил етишмаяпти, кўпгина энг муҳим проблемалар етарлича тўлиқ акс эттирилмаяпти. Район ва шаҳар газеталари ўз ишларини айниқса секинлик билан қайта қурмоқдалар.

Айрим партия комитетлари, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари, министрликлар ва идоралар инсон омилини активлаштиришда социал соҳанинг ролига ҳамон етарли баҳо бермаяптилар. Уй-жойларни, мактабгача тарбия муассасаларини, мактаблар, касалхоналар ва поликлиникаларни фойдаланишга топшириш муддатлари ҳамон барбод этилмоқда, савдо, маиший хизмат, коммунал хўжалик ишларига нисбатан шикоятлар кўп, бу эса маънавий-психологик муҳитга салбий таъсир ўтказмоқда.

Партия комитетлари, министрликлар ва идоралар, корхоналарнинг раҳбарлари меҳнат ресурсларидан фойдаланишни яхшилаш, туб миллатга мансуб шахслардан ишчи кадрларни вояга етказиш борасидаги ишларни сусткашлик билан ўтказмоқдалар.

Бир қанча партия комитетлари ёш авлоднинг тарбияси билан юзаки шуғулланмоқдалар, комсомол ташкилотлари дуруст ташаббускорлик кўрсатмаяптилар. Республика маҳаллий Советларининг ижроия комитетлари, касаба союзлари, министрликлари ва идоралари, Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, Маориф министрлиги, Ҳунар-техника таълими давлат комитети ҳамда кўпгина базавий корхоналар ва ташкилотлар умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилиш, олий таълимни қайта қуриш масалаларини йўл қўйиб бўлмайдиган даражада секинлик билан ҳал қилмоқдалар.

Кўпгина шаҳарлар ва районларда маданий-маърифий ишларнинг, физкультура ва спортнинг, омма бадиий ижодкорлигини ривожлантириш ишларининг аҳволи ниҳоятда қониқарсиз, уларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш тўғрисида етарлича ғамхўрлик қилинмаяпти.

Атеистик тарбия, ислом динининг таъсирига қарши кураш қониқарсиз йўлга қўйилган, аҳолининг талайгина қисми диний хурофотлар таъсири остида қолмоқда. Диндорлар билан якка тартибда олиб бориладиган ишлар ўз ҳолига ташлаб қўйилган. Дин тўғрисидаги қонунларнинг қўпол равишда бузилишига йўл қўйилмоқда. Партия комитетлари коммунистларнинг диний маросимларда қатнашуви фактларига баҳо беришда ҳамиша ҳам принципиаллик қилмаяптилар, атеистик пропагандада ҳар бир раҳбар шахсий намуна кўрсатишига эришмаяптилар.

Республикада янги илғор маросимлар ва расм-русмларни кенг жорий этиш соҳасидаги ишлар суст олиб борилмоқда. Маданият министрлиги, Уй-жой, коммунал хўжалиги, Социал таъминот, Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш министрликлари, Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети, ижодий союзлар, бошқа министрликлар ва идоралар, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари кўп ҳолларда мана шу ишдан ўзларини четга олдилар. Истиқомат жойларида, оилалар, хотин-қизлар, ветеранлар ўртасида олиб бориладиган иш сусайтириб юборилган.

Пленум кўпгина область, шаҳар, район партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари идеология иши масалаларида ҳали қатъий бурилиш қилмаганликларини таъкидлаб ўтади. Қорақалпоғистон, Сурхондарё, Самарқанд, Қашқадарё, Хоразм область партия комитетлари мана шу масалаларга ёндашувнинг ўзида расмиятчиликка йўл қўймоқдалар, жонли, конкрет иш ўрнига қоғозбозликдан иборат қарорлар чиқаришмоқдаки, бу қарорлар конкрет эмас, уларда аниқ номлар кўрсатилмаган, ишни тубдан қайта қуриш юзасидан конкрет чора-тадбирлар белгиланмаган.

Область, шаҳар, район партия комитетлари, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг бўлимлари кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишда ҳамон жиддий хатоларга, уларнинг тез-тез алмаштирилишига йўл қўймоқдалар, резерв билан яхши ишламаяптилар. Кейинги бир ярим йил ичидагина Марказий Комитет ва область партия комитетларининг номенклатурасига кирган идеология ходимларидан 103 киши салбий сабабларга кўра лавозимларидан бўшатилди.

Идеология министрликлари идораларининг, оммавий ахборот ва пропаганда воситаларининг кадрларига оид ишлар ҳам қониқарли эмас. Идеология муассасаларида, айниқса халқ маорифи ва олий таълим, фан системасида оилачиликка ҳали барҳам берилмаган, уларнинг кўпчилиги сиёсий етук бўлмаган, профессионал жиҳатдан заиф раҳбарлар, баъзида эса тасодифий кишилар билан тўлиб-тошган. Пленум ўз обрўсини тўкиб қўйган ва салбий сабабларга кўра ишдан олинган бир қанча раҳбар ходимларнинг яна кўпгина республика ташкилотлари ва муассасаларида, шу жумладан идеология муассасаларида кўп ҳақ тўланадиган ёки раҳбарлик лавозимларини эгаллаб олганликларини йўл қўйиб бўлмайдиган ҳол деб ҳисоблайди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми қарор қилади:

(Давоми иккинчи бетда).

КПСС Марказий Комитетида кенгаш

5 октябрь куни КПСС Марказий Комитетида министрликлар ва идоралар раҳбарларининг, партия комитетлари секретарларининг кенгаши бўлди. Кенгашда қишга тайёргарликни тугаллаш ва КПСС Марказий Комитетининг шу масала хусусидаги қарори асосида халқ хўжалигини энергия билан узлуксиз таъминлаш борасидаги долзарб масалалар муҳокама қилинди.

Кенгашда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари Е. К. Лигачев билан КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат, КПСС Марказий Комитетининг секретари В. И. Долгих нутқ сўзладилар.

КПСС Марказий Комитети халқ хўжалиги тармоқларини қиш даврида узлуксиз ишлаш учун ўз вақтида сифатли тахт қилиб қўйишга, қишнинг мураккаб шароитида саноат, транспорт, қишлоқ хўжалиги, қурилиш ташкилотларини, аҳолини энергия билан узлуксиз пухта таъминлаш, 1986 йил планини муваффақиятли бажариш ва ўн иккинчи беш йилликнинг кейинги йиллари учун зарур замин ҳозирлаб қўйишга алоҳида аҳамият берилаётганлиги таъкидлаб ўтилди.

Меҳнат коллективлари, маҳаллий партия, совет ва хўжалик органлари, СССР министрликлари ва идоралари ёқилғи қазиб чиқариш ва ташишни кўпайтириш, корхоналар ва ташкилотларда ёқилғи ғамлаб қўйиш, энергетика ускуналарини, бинолар ва иншоотларни, электр ва иссиқлик тармоқларини, уй-жой фондини ремонт қилиш юзасидан анча иш қилдилар.

Кенгашда диққат-эътибор халқ хўжалигини қиш шароитида ишлашга тахт қилишдаги мавжуд жиддий камчиликларга қаратилди.

Кўпгина министрлик ва идоралар қиш даврида халқ хўжалиги барқарор ишлашини таъминлаш билан боғлиқ бўлган долзарб масалаларни ҳал этишда сусткашлик қилмоқдалар.

Уй-жойлар, иситиш қозонхоналарини ремонт қилиш муддатларига ҳамма жойда ҳам амал қилинмаяпти, бир қанча жойларда бу ишлар сифатсиз бажарилмоқда.

Кенгашда қиш даврида энергетика хўжалигини муқим ва пухта ишлатишга ўз вақтида сифатли тайёргарлик кўришга ҳамма министрликлар ҳам тегишли эътибор бермаётганлиги алоҳида таъкидланди.

Бир қанча электростанцияларда ускуналарни ремонт қилиш графиги бузилмоқда, ўрнатилган қувватлардан қониқарсиз фойдаланилмоқда. Янги энергетика агрегатларини ишга туширишда жиддий қолоқликка йўл қўйилди.

Қишга тайёргарликни ўз вақтида тугаллаш, меҳнат коллективларини 1986 йил учун белгиланган топшириқларни сўзсиз бажаришга сафарбар этиш учун министрликлар, идоралар, корхоналар ва ташкилотлар раҳбарларининг шахсий жавобгарлиги уқтирилди. Энергетика ва ёқилғи тармоқларининг ишга тушириладиган объектларида қурилиш-монтаж ишлари суръатини ошириш, етишмаётган ускуналарни етказиб беришни жадаллаштириш, мавжуд электростанциялар қувватларидан фойдаланишни яхшилаш юзасидан узил-кесил чора-тадбирлар кўриш таклиф қилинди. Электр истеъмоли лимитларига қатъий риоя этилишини таъминлашга, ёқилғи-энергетика ресурсларини тежаш режимини кучайтиришга алоҳида диққат-эътибор берилиши лозим.

Кенгаш ишида КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси Г. А. Алиев, КПСС Марказий Комитетининг секретарлари А. П. Бирюкова, Г. П. Разумовский, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари И. С. Силаев, КПСС Марказий Комитетининг масъул ходимлари, оммавий ахборот воситаларининг раҳбарлари қатнашдилар.

(ТАСС).

Самимий қутловлар

Немис социалистик давлати барпо этилган куннинг 37 йиллиги муносабати билан КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети ГБСП Марказий Комитетининг Бош секретари, ГДР Давлат Кенгашининг Раиси ўртоқ Эрих Хонеккерга ва ГДР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Вилли Штофга табрик телеграммаси йўлладилар.

ГДР ишчилар синфи, деҳқонлари, халқ зиёлилари бу йил ўз миллий байрамини ГБСП XI съездининг қарорлари, немислар диёрида социализм қурилишидаги янги муваффақиятлар туфайли юзага келган зўр сиёсий активлик ва меҳнат ғайрати вазиятида кутиб олмоқдалар. Республика халқи съезд белгилаган режаларни тўла-тўкис қўллаб-қувватлаганлиги унинг ижтимоий турмуш ҳамма соҳаларида янада барқарор ва жўшқин ривожланиши гаровидир, дейилади мактубда.

ГДР тинчликсевар ташқи сиёсатни изчиллик ва қатъият билан амалга оширмоқда, халқларнинг тинчлиги ва хавфсизлигини мустаҳкамлаш учун курашаётган кўпгина мамлакатларнинг сиёсий доиралари ва жамоатчилиги бу сиёсатга тобора кўпроқ хайрихоҳлик билдирмоқдалар. Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик мамлакатлар унинг Европа марказида химиявий ва ядровий қуролдан холи зонани вужудга келтириш соҳасидаги тадбирларини актив қўллаб-қувватламоқдалар. Социалистик немис давлатининг ГФР билан муносабатларни тенглик, суверенитетни ҳурмат қилиш ва бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик, халқаро ҳуқуқнинг ҳамма эътироф қилган принциплари ва нормалари асосида тўла-тўкис нормаллаштириш йўлида тинимсиз сарфлаётган куч-ғайратлари муҳим аҳамиятга эгадир.

Империализмнинг агрессив кучлари қуролланиш пойгасини кучайтираётган, инсоният ҳаётининг ўзига таҳлика солаётган вазиятда Германия Демократик Республикаси Совет Иттифоқи билан ва бошқа социалистик мамлакатлар билан ёнма-ён туриб Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий маслаҳат комитетининг Будапешт кенгашида ўртага ташланган биргаликдаги ташаббусларни, ядро қуроли ҳамда бошқа турдаги оммавий қирғин қуролларини ҳамма жойда, батамом тугатиш программасини амалга ошириш учун актив курашмоқда.

Республика яшаб келаётган бутун давр мобайнида КПСС билан ГБСП, СССР ва ГДР халқлари ўртасидаги алоқалар мустаҳкамланиб, кенгайиб бораётганлиги телеграммада таъкидлаб ўтилган. КПСС XXVII съезди ва ГБСП XI съезди иккала партиянинг интернационализм принципларига содиқлигини, социалистик қурилиш ва ташқи сиёсатнинг асосий масалалари хусусидаги фикрлар бирлигини, қардошларча иттифоқимизнинг мустаҳкамлигини яна намойиш этди.

КПСС, Совет давлати Германия Демократик Республикаси билан дўстлик ва иттифоқ муносабатларини чуқурлаштириш, илғор тажрибани баҳам кўришни кенгайтириш, халқларимизни янада яқинлаштириш учун бундан буён ҳам ҳамма ишни қилаверадилар. Иқтисодий ва илмий-техникавий интеграция, ҳамкорликнинг янги, илғор формаларини ривожлантириш, ижодий алоқалар, ижтимоий тараққиётни жадаллаштириш соҳасида олдимизда турган вазифаларни ҳал этиш имкониятларини неча марталаб кўпайтиради.

(ТАСС).

ВАРШАВА ШАРТНОМАСИДА ҚАТНАШУВЧИ ДАВЛАТЛАР ТАШҚИ ИШЛАР МИНИСТРЛАРИ КОМИТЕТИНИНГ НАВБАТДАГИ МАЖЛИСИ ТЎҒРИСИДА

Эришилган аҳдномага мувофиқ 1986 йил октябрь ойининг иккинчи ярмида Бухарестда Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар ташқи ишлар министрлари комитетининг навбатдаги мажлиси бўлади.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ III ПЛЕНУМИНИНГ ҚАРОРИ

(Боши биринчи бетда).

1. Марказий Комитет Бюроси, Ўзбекистон Компартияси область, шаҳар, район комитетлари, бошланғич ташкилотлари зиммасига идеологик таъсирнинг барча воситаларини КПСС XXVII съезди олға сурган революцион ғояларни омманинг эгаллаб олишига, улар учун конкрет ҳаракат программаси бўлиб қолишига қаратиш мажбурияти юклатилсин. Ғоявий-тарбиявий ишнинг республикани социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштириш проблемалари билан чамбарчас қўшиб олиб борилиши таъминлансин, бу ишнинг самарадорлигини оширишга, у ҳар томонлама уйғун, сиёсий жиҳатдан актив шахсни камол топтиришга кўмаклашишига, мустаҳкам гражданлик позицияларини ҳосил қилишда ҳар бир кишига ёрдам беришига ҳаракат қилинсин. Меҳнаткашлар коммунистик ғоявийлик ва Совет Ватанига содиқлик, пролетар ва социалистик интернационализм руҳида, социализмга, бизнинг маданиятимиз ва коллективчилик ахлоқимизга ёт бўлган иллатларнинг ҳаммасига нисбатан муросасизлик руҳида тарбиялансин.

2. Партия, совет органлари, касаба союз ва комсомол ташкилотлари одамларни меҳнатга, ижтимоий бойликка нисбатан онгли муносабатда бўлиш руҳида тарбиялашни кучайтирсинлар, уларни КПСС XXVII съезди, Ўзбекистон Компартияси XXI съездининг қарорларини бажаришга, XII беш йиллик планлари ҳамда социалистик мажбуриятлари бажарилишини таъминлашга сафарбар этсинлар.

Бу ишда КПСС Марказий Комитетининг Совет Иттифоқи меҳнаткашларига Мурожаатномаси ҳамда КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг «Ўн иккинчи беш йиллик топшириқларини муваффақиятли бажариш учун Бутуниттифоқ социалистик мусобақасини ўтказиш тўғрисида»ги қарорининг жуда катта сафарбар қилувчи кучидан актив фойдаланилсин. Социалистик мусобақани ташкил этиш практикаси сабот билан такомиллаштирилсин, унинг ошкоралигига, юқори унумли меҳнатга, сифат кўрсаткичларини яхшилашга, ресурсларни тежашга, шартномалар бўйича маҳсулот етказиб бериш бажарилишига йўналтирилган бўлишига эришилсин.

Ишлаб чиқариш соҳасидаги сиёсий-тарбиявий ишлар қайта қуришнинг энг муҳим вазифалари ҳал этиладиган участкаларга қаратилсин. Демократик асослар ривожлантирилсин, меҳнат ва истеъмол мезони, маблағларни социал-маданий ривожланишга тақсимлаш устидан контроллик қилишда, интизом ва тартибни бузишга қарши курашда меҳнат коллективларининг роли оширилсин.

3. Область, шаҳар, район партия комитетлари, бошланғич партия, касаба союз, комсомол ташкилотлари одамларда юксак коммунистик ахлоқни, маънавий фазилатларни шакллантириш, коллективчилик, инсонпарварлик туйғуларини ривожлантириш соҳасидаги ишларни кучайтирсинлар, ҳамма жойда ва ҳар ишда совет жамиятида яшаш нормаси сифатида ҳалолликни, камтарликни, виждонлиликни, инсофлиликни қарор топтирсинлар.

Марказий Комитетнинг идеология бўлимлари, партия комитетлари, Фанлар академияси, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳузуридаги партия тарихи институти, олий ўқув юртлари, уларнинг бошланғич партия ташкилотлари КПСС Марказий Комитетининг «Коммунист» журнали тўғрисидаги қарори ҳамда ижтимоий фанлар кафедралари мудирларининг Бутуниттифоқ кенгаши материаллари асосида ижтимоий фанларнинг ғоявий-тарбиявий ишга таъсири кучайтирилишини таъминласинлар. Партиянинг жамиятимиз, умуман жаҳон тараққиётининг ҳозирги, бурилиш характеридан келиб чиқадиган мураккаб масалалар комплекси, жадаллаштиришнинг кўп қиррали вазифалари, унинг бир-бири билан боғлиқ бўлган сиёсий, иқтисодий, илмий-техникавий, социал, маданий-маънавий ва психологик жиҳатлари бундан буён ҳам чуқур ва ҳар томонлама анализ қилиниши кераклиги тўғрисидаги кўрсатмаларига оғишмай амал қилинсин.

Миллий муносабатлар, халқлар дўстлигини мустаҳкамлаш, демократия ва ўз-ўзини бошқаришни ривожлантириш, ишлаб чиқариш муносабатларини такомиллаштириш проблемаларини тадқиқ қилишга алоҳида эътибор берилсин.

Идеология ишидаги мавжуд бузилишлар муросасизлик билан тугатилсин, тарихий ўтмишни идрок этишда марксча-ленинча методологиядан оғиш йўлидаги ҳар қандай уринишларга зарба берилсин.

Партия комитетлари партия XXVII съездининг йўл-йўриқлари асосида сиёсий ва иқтисодий таълим системасини қайта қуриб, мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштиришдан иборат съездда ишлаб чиқилган концепцияни чуқур ва конкрет равишда муҳокама этишни уларга асос қилиб олсинлар. Ўқиш коммунистларда, меҳнаткашларда яхлит марксча-ленинча дунёқарашни шакллантиришга, сиёсий маданиятни, меҳнат ғайрати ва социал активликни оширишга қаратилсин. Пропагандистларнинг сифат составини яхшилаш юзасидан қўшимча чоралар кўрилсин, партия-хўжалик активи мактабларидаги, марксизм-ленинизм университетларидаги машғулотларнинг савияси оширилсин. Сиёсий маорифда расмиятчилик ва қироатхонликка қатъиян барҳам берилсин.

Кишиларда ватанпарварлик ва социалистик интернационализм, СССР халқларининг бузилмас дўстлиги, социализм душманларига нисбатан синфий нафрат, Совет Ватанини ҳимоя қилишга тайёр бўлиб туриш, миллий муносабат масалаларида ниҳоятда эътиборли бўлиш туйғусини тарбиялаш масалаларига диққат-эътибор кучайтирилсин, миллий маҳдудлик, маҳаллийчилик, тайёрга айёрлик кайфиятининг ҳар қандай кўринишларига сабот билан барҳам берилсин. Шу мақсадда Улуғ Октябрь социалистик революциясининг бўлажак 70 йиллигига тайёргарлик кўришдан самарали фойдаланилсин.

Рус тили ўқитилишини йўлга қўйишни кескин яхшилаш мақсадида Маориф министрлиги, Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, Ҳунар-техника таълими давлат комитети, Фанлар академияси шу тилни интенсив ўзлаштириб олиш юзасидан мамлакатда ва республикада тўпланган тажрибани умумлаштирсинлар, «Рус тили» комплекс программасини ишлаб чиқиб амалга оширсинлар. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари барча мактаблар ва ҳунар-техника билим юртларини лингафон кабинетлари билан таъминлаш чораларини кўрсинлар, республика рус тили ва адабиёти институтининг, республика ва область ўқитувчилар малакасини ошириш институтларининг моддий базасини мустаҳкамласинлар. Госкомиздат рус тилини ўрганишга оид китоблар, луғатлар, плакатлар, ўқув қуроллари туркумини босиб чиқарсин.

4. Партия комитетлари Маданият министрлиги, Госкомиздат, Кинематография давлат комитети, Телевидение ва радиоэшиттириш давлат комитети, ижодий союзлар, уларнинг партия ташкилотлари одамларнинг маънавий эҳтиёжлари ва қизиқишлари тўлиқроқ қондирилишига, адабиёт ва санъатнинг ҳаёт билан алоқаси мустаҳкамланишига, социалистик воқелик ҳаққоний ва бадиий юксак даражада акс эттирилишига изчиллик ва қатъият билан эришсинлар. Аҳамиятсиз, ғоявий ва бадиий жиҳатдан хом-хатала асарлар йўлига активроқ ғов солинсин, адабий-бадиий танқиддаги жиддий камчиликлар бартараф этилсин, у дабдабабозликдан, лоқайдликдан ва мансабдорга сиғинишдан ҳоли қилинсин.

Партия комитетлари ижодий союзлар ва маданият муассасаларига раҳбарликни кучайтирсинлар, майда-чуйда ишларга аралашишга барҳам берсинлар, уларда соғлом маънавий-психологик вазиятни, кенг ошкораликни, танқид ва ўз-ўзини танқидни қарор топтириш борасида бошланғич партия ташкилотларининг ролини оширсинлар, санъатнинг турли жанрлари бўйича конкурслар, кўриклар ўтказишни, маданият ходимларини вақти-вақти билан аттестациядан ўтказиб туришни амалиётга кенг жорий этсинлар.

Госкомиздат, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети нашриёт ишларидаги камчиликларни бартараф этсинлар, ғоявий жиҳатдан зиён етказадиган, пала-партиш китоблар босиб чиқарилишига йўл қўймасинлар. Марксизм-ленинизм классикларининг, КПСС ва Совет давлати раҳбарларининг асарларини китобхонларнинг, аҳоли турли социал группаларининг ёшини, профессионал хусусиятларини ҳисобга олиб нашр этиш кенгайтирилсин. Марказий нашриётларнинг энг муҳим ижтимоий-сиёсий проблемаларга доир китобларини оператив равишда таржима қилиб босиб чиқариш таъминлансин, Госкомиздат, Савдо министрлиги, Ўзбекбирлашув, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари китоб савдоси тармоғини кенгайтириб, яхшиласинлар, китобни пропаганда қилишни кучайтирсинлар.

5. Марказий Комитет Бюроси, область, шаҳар ва район партия комитетлари оммавий ахборот ва пропаганда воситаларига раҳбарликни сабот билан такомиллаштирсинлар. Бошдан кечирилаётган бурилиш палласининг ўткирлигини, революцион ўзгартишларнинг моҳиятини, жадаллаштиришнинг кенг миқёсли мақсадларини, КПСС XXVII съезди илгари сурган янги йўл-йўриқларни оммага, ҳар бир кишининг онгига етказиш — матбуот, радио ва телевидениенинг юксак бурчидир. Ахборот воситалари қайта қуриш жараёнига, меҳнаткашларнинг социалистик онгини шакллантириш, ошкораликни, танқид ва ўз-ўзини танқидни кенгайтириш, демократияни янада ривожлантириш жараёнига тағин ҳам активроқ таъсир ўтказишлари, қайта қуриш туфайли туғиладиган янги, илғор усулларни ўз вақтида, оператив равишда қўллаб-қувватлашлари ва пропаганда қилишлари керак. Чиқишларнинг таъсирчанлиги, танқидий материаллар ва хабарлардан ўз вақтида тўғри хулоса чиқариб, чора кўрилиши таъминлансин. Журналист кадрлар ҳақида ғамхўрлик қилинсин, район ва шаҳар газеталарининг полиграфия базаси мустаҳкамлансин.

Қарши пропаганда иши чуқурлаштирилсин, КПСС билан Совет давлатининг тинчликсевар сиёсати далил-исботлар билан тушунтириб берилсин, империализмнинг, унинг сиёсати ва идеологиясининг халқ манфаатларига зид бўлган агрессив моҳияти очиб ташлансин. Буржуа-диний марказларнинг ва чет эл радиостанцияларининг диний-миллатчилик кайфиятларини авж олдиришга қаратилган мафкуравий ғаламисликлари, ислом омилидан социализмга қарши мақсадларда фойдаланиш йўлидаги уринишлар фош этилсин. Мамлакатимизнинг ютуқлари, ленинча миллий сиёсатнинг тантанаси Совет Ўзбекистони мисолида яққол пропаганда қилинсин.

6. Партия, совет органлари, министрликлар ва идоралар Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети социалистик адолат принципларини ҳамма жойда ва сабот билан қарор топтирсинлар, савдо-сотиқни, маиший, медицина ва коммунал хизматни яхшилаш юзасидан конкрет чора-тадбирларни кўрсинлар. Уй-жой тақсимоти практикасини такомиллаштирсинлар. Социал-маданий-маиший объектлар қурилиши боришини ва сифатини қаттиқ контрол қилсинлар, Волжск автозаводи коллективининг йил давомида шу объектлар қурилишида тўрт дам олиш куни ишлаб бериш ташаббусини кенг оммалаштирсинлар.

Марказий Комитет Бюроси, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети «Сиҳат-саломатлик» комплекс программасини ишлаб чиқсинлар, унда соғломлаштириш ва даволаш-профилактика ишини кескин яхшилаш, айниқса, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш юзасидан конкрет тадбирларни кўзда тутсинлар.

Айниқса, фан-техника тараққиётини белгилаб берувчи тармоқларда туб миллат кишилари орасидан ишчи кадрлар тайёрлашни кўпайтириш юзасидан конкрет чора-тадбирлар амалга оширилсин. Меҳнат давлат комитети, министрликлар ва идоралар, хўжалик раҳбарлари асосан республика ҳунар-техника билим юртлари ва мактабларини битириб чиқувчилар орасидан ишчиларнинг янги ўринбосарларини етиштириб чиқарсинлар, йигит ва қизларни мамлакатнинг марказий шаҳарлари ҳунар-техника билим юртларига юбориб турсинлар.

Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги, Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, Ҳунар-техника таълими давлат комитети болалар ва ёшларнинг меҳнат тарбиясини аниқ мақсадни кўзлаб олиб борсинлар, уларга меҳнатга ҳурмат билан қараш туйғусини, ишчилар синфига, колхозчи деҳқонлар сафига қўшилиш иштиёқини сингдирсинлар. Йигит ва қизларнинг маданий-техникавий савиясини ошириш соҳасида сабот билан иш олиб борсинлар, фан-техника тараққиёти шароитида меҳнат фаолияти билан шуғулланишга йўналтирсинлар. Меҳнат давлат комитети, Госплан, халқ маорифи органлари республиканинг ишлаб чиқарувчи кучлари ривожланган сайин касб танлашга ёрдам бериш ишлари комплекс ҳал қилинишини таъминласинлар.

Оила соҳасига идеологик таъсир кучайтирилсин. Педагогика ва меҳнат коллективларидаги коммунистларнинг, раҳбарларнинг оилалар билан ишлаш учун, ёшларни юксак ахлоқий принциплар руҳида вояга етказиш учун масъулияти оширилсин.

7. Маориф министрлиги, Ҳунар-техника таълими давлат комитети, Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, республиканинг бошқа министрликлари ва идоралари, Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитети, Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети партия ташкилотлари билан биргаликда ёш авлодни коммунистик идеаллар руҳида тарбиялаш соҳасида конкрет чора-тадбирларни кўрсинлар, ёшлар билан ташкилотчилик ва сиёсий-тарбиявий иш савиясини кўтарсинлар, меҳнат коллективларида, оилаларда, истиқомат жойларида совет турмуш тарзининг нормалари ва принципларини қарор топтиришда комсомолнинг ролини кучайтириб, ёшларга таълим беришни уларни тарбиялаш билан чамбарчас боғлаб олиб борсинлар.

Партиянинг умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилиш, олий ва ўрта махсус таълимни қайта қуриш соҳасидаги йўл-йўриқлари изчиллик билан амалга оширилиши таъминлансин, бу ишда базавий корхоналарнинг масъулияти оширилсин. Таълим-тарбия жараёнининг, меҳнат ва ҳунар таълимининг йўлга қўйилиши, ёшларнинг халқ хўжалигига зарур касбларга йўналтирилиши тубдан яхшилансин, улар мустақил ҳаётга тайёрлансин. Ўқувчилар ва студентларнинг компьютер соҳасидаги саводхонлиги ҳар томонлама оширилсин, мутахассислар тайёрлашнинг юқори сифатли бўлишига эришилсин, таълим, илмий ва ишлаб чиқариш фаолияти жараёнларини бирга қўшиб юбориш изчиллик билан амалга оширилсин.

Область, шаҳар, район партия комитетлари, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари аҳолининг турмуш маданиятини ошириш юзасидан, шаҳарларни ва қишлоқ посёлкаларини ободонлаштириш юзасидан конкрет чора-тадбирларни ишлаб чиқсинлар, ҳар бир шаҳар ва районда меҳнаткашларнинг оммавий дам олиши учун шароит яратсинлар, клублар, спорт иншоотлари, маданий-спорт комплексларининг ишини кучайтирсинлар.

8. Партия ташкилотлари атеистик ишга ёндашувни тубдан ўзгартирсинлар. Бу ишнинг жанговарлиги ва ҳужумкорлиги учун коммунистларнинг, комсомолларнинг, раҳбар ходимларнинг масъулияти оширилсин, оммага, айниқса, болаларга диний таъсирнинг кучайишига, коммунистларнинг диний маросимлар ва байрамларда қатнашишига нисбатан муросасозлик ва беғамликнинг ҳар қандай кўринишларига принципиал баҳо берилсин. Аҳолининг бир қисмида миллий анъаналар, деб талқин этилувчи диний маросимларга риоя этилишига нисбатан вужудга келган муросасозлик майллари сабот билан бартараф қилинсин. Диндорлар билан якка-якка тартибдаги иш кучайтирилсин, Динлар тўғрисидаги қонунларни бузган кишиларнинг хатти-ҳаракатлари пайи қатъият билан қирқилсин.

Атеистик ишнинг ҳолати учун масъулият партия комитетларининг биринчи секретарлари ва бошланғич партия ташкилотларининг секретарлари зиммасига юклатилсин. Улар диннинг таъсирига, эскирган фикрлар ва урф-одатларга қарши курашда, янги социалистик урф-одатлар, маросимлар ва анъаналарни қарор топтиришда шахсан намуна кўрсатсинлар.

Олий ва ўрта махсус таълим министрлиги, Маориф министрлиги, Фанлар академияси, ўқув ва илмий муассасаларнинг бошланғич партия ташкилотлари жамиятшунослик институтлари ва кафедраларининг бутун диққат-эътиборини ислом динининг хусусиятларини эътиборга олиб, атеистик тарбия проблемаларини чуқурроқ ишлаб чиқишга, илмий атеизм мутахассислари тайёрлашни кучайтиришга қаратсинлар.

Республика Министрлар Совети, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетлари атеистик муассасалар ва маросимларни уюштириш идораларининг моддий базасини мустаҳкамласинлар, никоҳ уйлари ва саройлари ҳамда бошқа оилавий турмуш урф-одатлари ва маросимлари ўтказиладиган уйлар ҳамда саройлар тармоғини кенгайтирсинлар.

Партия ва совет органлари, жамоат ташкилотлари ҳар йилги Хотира кунини ўтказиш оммавийлигини оширсинлар, янги совет байрамлари тартиб-қоидаларини ишлаб чиқиб, жорий этсинлар. Хотин-қизлар ўртасида тарбиявий иш кучайтирилсин, уларнинг меҳнат, турмуш ва дам олиш шароитлари яхшилансин, хотин-қизлар кенгашларига раҳбарлик мустаҳкамлансин, уларнинг фаолияти хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий активлигини ва меҳнат ғайратини оширишга қаратилсин. Хотин-қизларга нисбатан бой-феодалларча муносабатда бўлиш ва уларнинг қадр-қимматини ерга уриш фактларига қарши кескин ва муросасиз кураш олиб борилсин.

Меҳнатсиз даромадларга қарши курашни кучайтириш тўғрисида КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Совети қабул қилган қарорлар, СССР Олий Совети Президиумининг Фармони асосида меҳнатсиз даромадларни, юлғичлик, чайқовчилик, порахўрлик, текинхўрликни, майда буржуа психологияси кўринишларини тугатиш юзасидан белгиланган чора-тадбирларнинг сўзсиз бажарилиши таъминлансин.

9. Партия комитетлари, бошланғич партия ташкилотлари ғоявий-тарбиявий иш услуби ва методларини такомиллаштирсинлар, қоғозбозликдан, сафсатабозлик ва насиҳатгўйликдан қатъиян халос бўлсинлар, конкретлик, собитқадамликни назарда тутиб, иш услубини қайта қурсинлар, Лениннинг — доимо омма орасида яшаш, ҳамиша халқ билан алоқада бўлиш, унга хизмат қилиш, сиёсатда халқнинг фикрини ифодалаш, шу сиёсатни рўёбга чиқаришга одамларни сафарбар қилиш тўғрисидаги васиятига доимо амал қилинсин.

Одамларнинг ёши, меҳнат, ўқиш хусусияти, яшаш жойи шароитларини эътиборга олиб, улар билан ишлашда якка тартибда ёндашиш кучайтирилсин. Тарбия ишида, барча идеология муассасалари ҳамда оммага ғоявий таъсир ўтказувчи воситалар фаолиятини мувофиқлаштиришда системали комплекс ёндашиш таъминлансин.

Тўғри ижтимоий фикр шаклланишига, меҳнаткашларнинг ғайрат-шижоатини ва социал активлигини оширишга кўмаклашувчи омиллар чуқур ўрганилсин ва таҳлил этилсин. Шу мақсадда республика социологик тадқиқотлар маркази барпо этилсин.

* * *

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг бўлимлари, область, шаҳар, район партия комитетлари идеология кадрларини танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялашни янада яхшилаш чора-тадбирларини ишлаб чиқиб, амалга оширсинлар, одамлар билан ишлаш қобилиятига эга бўлган, назарий жиҳатдан билимдон ёш ходимларни дадил кўтарсинлар, қайта қуришга ноқобил бўлган, янгиликни сеза олмайдиган, юзага келаётган масалаларни малакали ҳал эта билмайдиган кишилардан қатъиян қутилсинлар. Идеология кадрлари малакасини оширишнинг яхлит системаси ишлаб чиқилсин. Ўз обрўсини тўккан кадрларга нисбатан муросасозлик ва кўнгилчанликка йўл қўйилмасин, бундай кадрлар ўтмишдаги ҳар қандай даражалари ва мукофотларига қарамай, ўз ихтисосига кўра оддий лавозимларга ўтказилиши керак.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг пленуми ғоявий-тарбиявий ишни тубдан қайта қуриш, инсон омилини кучайтириш учун республика партия ташкилотлари зарур бўлган ҳамма чора-тадбирларни кўрадилар, деб ишонч билдиради. Ўзбекистон коммунистлари, барча меҳнаткашлари партиянинг мамлакат социал-иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш, тинчликни мустаҳкамлаш йўлини астойдил қўллаб-қувватлаб, КПСС XXVII съезди қарорларини ва XII беш йиллик планларини бажаришга республиканинг муносиб ҳисса қўшишини таъминлайдилар.

ИДЕОЛОГИЯ ИШЛАРИНИ ҚАТЪИЙ ҚАЙТА ҚУРАЙЛИК

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг III пленумидан

Илгари хабар берилганидек, 1986 йил 4 октябрь куни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг III пленуми бўлиб ўтди. Пленум «КПСС XXVII съезди талаблари асосида идеология ишининг самарадорлигини янада ошириш юзасидан республика партия ташкилотларининг вазифалари»ни муҳокама қилди. Музокарада сўзга чиққан Андижон область партия комитетининг биринчи секретари **М. М. Орипжонов** бугунги кунда партия бизни эскиликларни синдириб ташлашга, ноанъанавий, лекин оқилона қарорлар қабул қилишга даъват этмоқда, деб таъкидлади. Шу соҳада иш олиб боришда биз шундай муаммога дуч келдик. Андижон области мамлакатнинг аҳоли энг зич жойлашган районидир. Сўнгги 10 йил ичида бу ерда иш билан банд бўлмаган аҳоли сони уч баравар кўпайди. Область партия комитети ҳам, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳам, республика ҳукумати ҳам —ҳаммамиз мана шу жиддий социал омилни ҳисобга олмасликка ҳаққимиз йўқ.

Область партия комитетининг таклифига мувофиқ бир қанча янги саноат корхоналари ишга туширилди. Эндиликда уларнинг кўпи икки-уч сменали режимга ўтказилмоқда. Ёшларни мамлакатнинг бошқа районларига тобора кўпроқ юборяпмиз, қишлоқда завод ва фабрикалар, филиаллар, социал-маданий-маиший объектлар қурилиши давом этмоқда. Бу ишда қийинчиликлар оз эмас: бу ҳақда биз одамларга очиғини айтдик ва улар тушуниб бизни қўллаб-қувватладилар.

Олиб борилган ишлар натижаси умидбахшдир. Областимиз гўшт тайёрлаш тўққиз ойлик планини биринчи марта аҳолидан чорва молларни сотиб олмай уддалади, сут соғиб олиш анча кўпайди, дон экинлари ҳосилдорлиги ошди. Энди қишлоқ меҳнаткашлари олдин белгиланганидан кўра юксакроқ марраларни дадиллик билан режалаштирмоқдалар. Ана шундай резервлар ҳар бир тармоқда мавжуд.

Лекин ҳамма иш силлиқ кетаётгани йўқ. Жойларда ижро интизомининг бўшлиги бизни жуда қийнамоқда. Планларни қўшиб ёзиш йўли билан бажариш оқибатида кўп кишилар ўз устларида ишлашни, фикрлашни, изланишни, ташаббускорлик кўрсатишни унутиб қўйдилар. Бу аҳвол шунчалик илдиз отиб кетдики, биз ҳозир ҳам кадрларимизни ана шу аҳволдан қутқара олганимиз йўқ. Таассуфки, биз ҳам, область партия комитетининг биринчи секретари сифатида мен ҳам, бошқа обком секретарлари ҳам баъзан консерваторларнинг измига тушиб қолмоқдамиз.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Министрлар Советининг айрим бўлимлари ҳам иш услубларини ўзгартирсалар ёмон бўлмас эди. Бизнинг кўп таклифларимиз ана шу органларда расмият учунгина, жойлардаги аҳволни тегишлича ҳисобга олмай кўриб чиқилмоқда. Улар ҳам эски издан чиқа олмаётганликлари сезилиб турибди. Ҳар ҳолда маҳаллий партия ва совет органларининг фикрини ҳам ҳисобга олиш керак.

Кадрлар масаласини ҳал этишда ўша эскичасига анкетага қараб ёндашиш устунлик қилмоқда. Баъзан биз партия комитетларининг кўп йиллик стажга эга бўлган айрим кадрлари, афсуски, ҳозир ҳам чинакам партия ходими бўлиб етишмаганлигига Марказий Комитетнинг ташкилий-партиявий ишлар бўлимини ишонтира олмаяпмиз. Ахир ёш авлод орасида, очиғини айтайлик, бузилмаган, фикр юритишда бошқалардан қолишмайдиган ва партия сиёсатини тўғри тушунадиганлари бор-ку. Марказий Комитетнинг кадрлар масаласидаги ёрдами амалий бўлишини, область партия комитетларига кўпроқ ишонишларини истар эдик.

Рус тилини ўрганишни яхшилаш бизнинг муҳим ишимиздир. Ёшларга келганда эса бу соҳада муайян силжишлар бор. Аммо катта ёшдаги кишилар билан нима қилишни биз ҳозирча билмаймиз. Кўпгина колхоз раислари, совхоз директорлари ва ҳатто баъзи партия ва совет ходимларига таржимон зарурлигидан уялиб кетамиз. Бу кўп жиҳатдан умуман педагогларга, хусусан рус тили ўқитувчиларига етарли эътибор бермаслик натижасидир. Биз уларнинг уй-жой шароитларини ўрганиб, бунга яна бир бор ишонч ҳосил қилдик. Биз аҳволни ўнглаб оламиз. Аммо бу ҳақда республика миқёсида ҳам ўйлаб кўриш керак.

Докладда атеистик ишларга кўп эътибор берилганлиги табиийдир. Сўнгги йилларда биз дин билан гўё келишадиган бўлиб қолдик. Бизга жанговар кайфиятдаги атеист кадрлар, хилма-хил адабиёт зарур. Маҳалла комитетларида ҳам ким буйруқ бераётганлигига қараб қўйиш керак.

Кўпгина республика министрликлари, Марказий Комитетнинг идеология бўлимларида жонли ташкилотчилик ишлари, омма билан мустаҳкам алоқа етишмаётганлиги ҳақида ҳам жим туриб бўлмайди. Уларнинг ходимлари жойларда кам бўладилар, бизга кам ёрдам берадилар. Чамаси Марказий Комитет секретари Р. Ҳ. Абдуллаева жойлардаги ишларнинг аҳволи учун идеология фронти ходимларининг шахсий жавобгарлигини ошириши керак.

Докладда бизнинг областимиз партия ташкилоти адресига айтилган танқид жуда тўғри. Биз буни тушунамиз ва тегишли хулоса чиқариб оламиз.

Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари **Б. Ф. Сатин** ўз нутқида партия директиваларини амалга ошириш, онгли, актив меҳнатчиларни тарбиялаш, энг аввало, мослашувчилардан, танқид учун таъқиб этувчилардан, қўшиб ёзувчилардан, сафсатабоз ва очиқдан-очиқ бекорчилардан қутилишни талаб қилди. Олий ўқув юртларида танишбилишчилик ва қариндош-уруғчиликка қарши муросасиз кураш эълон қилинди. Давлат планларини бажариш учун раҳбарларнинг юксак даражадаги жавобгарлигига зўр берилди.

Мазкур чора-тадбирларни таъминлашга бутун идеология активи сафарбар этилди. Ҳозир саноат ўз планларини бир текис бажармоқда, қурувчилар ва савдо ҳам бир оз оёққа туриб олди.

Лекин муваффақиятлар ҳақида ҳали гапириб бўлмайди, бу ҳақда гапириш ҳатто зарарли. Шаҳардаги ўнлаб корхоналар давлат планларини барбод қилди ёки бўлмаса ишлаб чиқариш суръатларини пасайтириб юбориб, маҳсулот етказиб бериш топшириқларини уддалай олмаяпти, сифатсиз маҳсулот ишлаб чиқаряпти. Капитал қурилиш, маиший хизмат кўрсатиш планлари барбод қилинди. Порахўрлик, кўзбўямачилик таг-томири билан тугатилган эмас, меҳнатсиз даромадларга қарши кураш, ишламаётган аҳолини ишга жойлаштириш ишлари бўш олиб борилмоқда. Айрим раҳбарларнинг сиёсий бўшанглиги ва пассивлиги кўзга ташланмоқда. Нима учун бизнинг куч-ғайратларимиз баъзан бўшашувчилик ғовига дуч келмоқда?

Чунки биз, биринчи навбатда эса шаҳар партия комитети, унинг секретарлари эски механизмни янги терминлар билан мойлаб айлантириб юбордик холос. Аввалгидек ҳозир ҳам тадбирларимизнинг кўпи идеология соҳасидаги беҳуда уринишлар тўлқинида кўмилиб кетяпти. Конкрет инсон, коллектив яна бизнинг таъсиримиздан четда қолмоқда.

Энди биз омма орасида тез-тез бўляпмиз. Биз нималарга дуч келяпмиз? Ишчилар, мастерлар, ҳатто цех бошлиқларининг кўпчилиги йиллик, ойлик, кундалик топшириқларни, сифат мезонларини билмайдилар, мукофот қандай тақсимланишини, меҳнат унумдорлигини қандай оширишни билмайдилар. Кўргазмали агитация жўн, ҳафсаласизлик билан қилинган, социалистик мусобақа якунларини чиқариш даражаси жуда паст.

Бироқ биз борганимиздан кейин из қолса ҳам қатъий ўзгариш сари туртки камдан-кам бўляпти. Шаҳар ва район партия комитетлари хўжалик кадрларидан меҳнаткашлар ўртасида олиб бориладиган ғоявий-сиёсий ишларда уларнинг мажбурий тарзда қатнашишларини талаб қила олмадилар. Бунинг устига раҳбар идеология ходимларининг кўп қисми ишлаб чиқариш коллективларига ночор борадилар. Ишончим комилки, ана шу камчиликларнинг асосий сабабларидан бири, агар таъбир жоиз бўлса, кадрларнинг келиб чиқишида, улар нотўғри танланганлигидадир. Партия раҳбарлик ишларига меҳнат коллективларида чиниққан кишилар кўтарилсин, деб кўп марта талаб қилди. Бироқ, ҳозир шаҳар партия комитети ва район партия комитетлари аппаратида ишлаётганларнинг 60 процентдан кўпроғи. идеология ходимлари орасида бундан ҳам кўпроғи ишлаб чиқариш мактабидан ўтмаган. Афсуски, институт — бироз инженер бўлиб ишлаш— комсомол комитети— район комсомол комитети — партия аппаратида ишлаш поғонаси бўйича юқори лавозимларга кўтарилиш билимдонлик ўрнига бошлиқларга хос жиззакиликни келтириб чиқармоқда. Шундай бўлиб келди, ҳозир ҳам шундай бўлиб қолмоқда ва биз амалда одамларни цех, участка бошлиқларидан, ишчилар синфидан партия ва совет аппаратига кўтармаяпмиз.

Миллий ишчи кадрлар ўсиши тўғрисида яхши ғамхўрлик қилинмаяпти, деб докладда тўғри айтилди. Шаҳарнинг саноат, қурилиш, транспорт учун кадрлар тайёрлаб берадиган ҳунар-техника таълими системасида маҳаллий миллатдан бўлган ўқувчилар атиги 17,8 процентни ташкил этади. Савдо билим юртларида эса улар 80 процентдан ҳам кўпроғини ташкил этади. Шаҳарда ва республикада ҳам касб танлаш ишлари яхши йўлга қўйилмаган.

Олий ўқув юртларида маҳаллий кадрлар тайёрлаш йўли мутлақо тўғри бўлсада, бу ерда ҳам студентларнинг миллий составида, айниқса, медицина олий ўқув юртларида номутаносиблик мавжуд. Бу ерда руслар, украинлар, белоруслар 7 процентдан ошмайди. Профессор-ўқитувчилар составини ҳам шу нуқтаи назардан ўрганиб чиқиш зарур. Ахир буларнинг ҳаммаси социал адолатсизликнинг элементлари бўлиб, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳам бу масалалар хусусида ўйлаб кўриши керак.

Динга қарши йўналишдаги барча ишларимизни, айниқса, исломнинг реакцион кучларига қарши ишларимизни революцион тарзда ўзгартириш керак. Ҳозир кучлар яққол тенг эмас. Ҳатто кам сонли мавжуд кадрларимиз ҳам атеистик ишлар билан ёмон шуғулланяптилар. Бу ишда Марказий Комитет секретари Р. Ҳ. Абдуллаева, Марказий Комитетнинг бўлим мудирлари С. Қурбонов, Н. Тўхлиев, Д. Т. Мадикаримова ўртоқлар намуна кўрсатишлари керак.

Қайта қуришни энг муҳим — идеология жиҳатдан таъминлаш — кишилар олдида берган ваъдани бажаришдир. Инсон тўғрисида ғамхўрлик қилишдан олижаноброқ мақсад йўқдир. Бу беш йилликда биз уй-жой, болалар боғчалари, касалхоналар, магазинлар қуриш, корхоналарда савдони, маиший шароитни яхшилаш юзасидан катта программани белгилаганмиз. Деярли бир миллион квадрат метр эски уй-жойларни бузиб ташлаш бу соҳада жуда катта аҳамиятга эга. Республикадаги бир қанча министрликлар бу соҳада бизга ҳеч қандай амалий ёрдам кўрсатишмаяпти, шунга қарамай, бу масалалар қийинчилик билан бўлса-да, ҳал этилмоқда. Аммо биз ҳам ўз режаларимиздан қайтмаймиз, ҳаммани, шу жумладан, министрларни ҳам партия интизомига бўйсунишга мажбур қиламиз. Агар министрликлар амалий ёрдам кўрсатмаса, агросаноат давлат корхоналарини, ўртоқ И. Ҳ. Жўрабеков, енгил саноат корхоналарини, ўртоқ М. Ҳ. Қурбонов, ҳеч қандай идеологик усуллар билан қолоқликдан чиқариб бўлмайди.

Бугун шаҳар партия комитети адресига жуда жиддий ҳақли танқид айтилди. Бизнинг ишга муносабатимиз шаҳар партия комитети бюросида махсус кўриб чиқилади.

Идеология ишларини, кишиларни тарбиялашни яхшиламай туриб КПСС XXVII съезди ўртага қўйган вазифаларни, фан-техника тараққиётини жадаллаштиришни ҳал қилиб бўлмайди, деб таъкидлади ўз нутқида Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинатининг директори **П. С. Мақсудов.** Тарбиявий ишлар тажрибаларини умумлаштириш, хўжалик раҳбарларига тарбиявий ишларнинг форма ва методларини ўргатиш учун биз конкрет мавзуда оператив идеология йиғилишлари ўтказяпмиз. Бундай йиғилишлар, чунончи, дам олиш кунини қандай ташкил этиш ва ўтказиш керак, тематик кечаларни қандай қилиб мазмунли тайёрлаш лозим, деган мавзуларда ўтказилди. Ўқишнинг бошқа формалари — семинарлар, конференциялар, доира стол атрофида учрашувлар ҳам бор. Хуллас, биз ҳамма методлардан фойдаланяпмиз.

Шахсан мен сиёсий докладчи сифатида ҳар ойда корхона цехларида доклад қиламан. Бундай учрашувлар менга кўп нарса беряпти. Чунки меҳнаткашларни нималар ташвишга солаётганини, коллективга қандай ёрдам зарурлигини, ундаги маънавий-психологик муҳит қандайлигини ишчиларнинг ўзларидан билиб олишга имкон беряпти.

Металлургия микрорайони кенгаши ишига ҳам катта эътибор беряпмиз. Унинг асосий вазифаси микрорайонни шунчаки шинам, чиройли истиқомат жойига айлантирибгина қолмай, балки уни тарбия, дам олиш, севимли, қизиқарли иш билан шуғулланиш марказига айлантиришдан иборат.

Микрорайон кенгаши ишида энг муҳим, энг асосий вазифа — ёш авлодни тарбиялашга алоҳида аҳамият беriляпти. Металлурглар посёлкаси кўчалари, ҳовлиларининг байрамлари худди шу мақсадга хизмат қилмоқда. Ишчи инсон, уруш ва меҳнат ветерани, олтин қўлли усталар ана шу байрамларнинг асосий қаҳрамонидир. Асосан металлургларнинг фарзандлари ўқиётган мактабларимизнинг ўқувчилари 4-синфдан бошлаб цех коллективлари ишчиларининг доимий оталиғидалар. Болалар ота-оналари ишлаётган цехларда тез-тез бўладилар, металлургнинг меҳнати ҳам учувчи, денгизчи, қутб тадқиқотчиси иши каби фахрли ва зарур иш эканлигини, бу ишда ҳам жасорат, изланиш ва топилмалар учун имкониятлар борлигини ўз кўзлари билан кўрадилар.

Бир неча йилдирки, биз ишчи кучи етишмаслигини сезмаяпмиз, штатларимизни собиқ мактаб ўқувчилари ҳисобига тўлдиряпмиз. Лекин улар мураккаб машина-ускуналарда профессионал ишга бўш тайёргарлик билан келмоқдалар. Комбинатимиз учун ҳунар-техника билим юрти жуда зарур. Уни қуриш масаласи бизда 1975 йилдан буён кўндаланг бўлиб турибди. Ҳатто бу масаланинг ҳал этилиши чўзиб юборилганлигини Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳам танқид қилди. Тўғри, 1976—1977 йилларда министрлик қурилишни бошлаш учун бизга маблағ ажратиб берди, лекин у вақтда бунга 160-қурилиш трестининг кучи етмас эди. Кейинчалик эса лойиҳа эскириб қолди. Лойиҳани қайта тузиб чиққанимиздан кейин ажратилган ер участкасининг торлиги маълум бўлди. Яна ўзгартириш киритдик, бироқ министрлик маблағ ажратмаяпти, яна бир-икки йил ўтгач, лойиҳани қайтадан тузишга тўғри келади. Хуллас боши берк кўчага кириб қолдик.

(Давоми учинчи бетда).

ИДЕОЛОГИЯ ИШЛАРИНИ ҚАТЪИЙ ҚАЙТА ҚУРАЙЛИК

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Сўнгги вақтда комбинатда бошқарувнинг янги, янада демократик формалари дадиллик билан жорий этилмоқда, бригадирлар кенгашининг ҳуқуқи кенгайтирилди. Бригадирларни сайлаш оддий тусга кирди, яқинда биринчи марта яширин овоз бериш йўли билан цех бошлиғини сайладик. Унда цехнинг ҳамма ходимлари қатнашдилар. Орадан кўп вақт ўтгани йўқ, лекин цех ва унинг коллективи бутунлай ўзгариб кетди. У ерда план олдин ҳам бажарилар эди; эндиликда эса мажбурият ҳам ошириб бажарилмоқда, маҳсулот етказиб бериш плани ҳам тўла адо этилди, коллектив ҳам ёшариб кетгандек, яхши кайфият билан ишламоқда.

Комбинат коллективи тўққиз ойлик план топшириқларини ва социалистик мажбуриятларини муваффақиятли бажарганлиги идеология ишини қайта қуришнинг, ташкилотчилик фаолияти форма ва методларини такомиллаштиришнинг натижасидир. Шу даврда меҳнат унумдорлиги 7 процент ошди.

Бироқ, қайта қуриш суръатлари ҳозир корхона дирекциясини, партия ташкилотини қаноатлантирмаяпти. Партия йиғилишида бу ҳақда жиддий ва талабчанлик билан гаплашиб олинди. Биз бир қанча ҳаётий муҳим масалаларни ҳал этишда орқада қолиб кетдик. Жумладан, корхонада 55 процентдан кўпроқ хотин-қизлар ишлайди. 1981 йилгача мактабгача тарбия болалар муассасалари хусусида муаммоларимиз йўқ эди, ҳозир эса болалар боғчасига 600 киши навбатда турибди. Нима учун биз бундай ачинарли натижага дуч келдик? Чунки, коллектив ривожланиши динамикасининг оддий қонунларини менсимадик.

Бошқа муаммолар ҳам мавжудки, биз улар устида иш олиб боряпмиз, ҳал этишга ҳаракат қиляпмиз. Улардан бири интизомни янада мустаҳкамлаш масаласидир. Докладда таъкидлангандек, бизда, афсуски, прогулчилар, ташмачилар, ичкиликка ружу қўйганлар мавжуд. Бинобарин, биз — раҳбарлар, идеология активлари — меҳнаткашларнинг ақлзаковати ва қалбига кучлироқ ва самаралироқ таъсир ўтказишга имкон берадиган тарбия жараёнини яхшилашнинг янги самарали йўлларини топа олганимиз йўқ.

Сурхондарё область партия комитетининг биринчи секретари **С. Мамарасулов** баъзи ижобий силжишларни айтиб ўтди: бу йил идеология масалалари юзасидан область, республика миқёсида бир қанча тадбирлар ўтказилди, марксча-ленинча ўқув, меҳнаткашларни иқтисодий тарбиялаш яхшиланди, лекция анча конкрет бўлиб қолди, партия комитетларида ижтимоий-сиёсий марказлар, маданият-спорт комплекслари барпо этилмоқда. Бу қилинган ишлар катта ишнинг бошланиши холос. Жуда кўп мураккаб, жумладан идеологияга оид муаммолар турибди. Масалан, Марказий Комитет Сариосиё район партия комитети ҳисоботи юзасидан атеистик ишлардаги нуқсонларга принципиал баҳо берди. Лекин атеистик ишда ҳамон принципсизлик, тепсатебранмаслик, нўноқлик кўзга ташланмоқда. Ангор район ижроия комитетининг дин ҳақидаги қонунларга риоя этиш комиссияси фаолиятига раҳбарлиги тўғрисидаги масалани муҳокама қилиб, биз бунга яна бир бор ишонч ҳосил қилдик. Бу ишда илмий атеизм институти республикалараро филиалининг таъсири сезилмаяпти.

Хотира куни ўзини ижобий жиҳатдан кўрсатди, шу туфайли руҳонийлар қўлидан бу тадбирни ўтказиш тортиб олинди. Чинакам халқ расм-русумлари ва анъаналарини қўллаб-қувватлаш — янги дунёқарашни шакллантиришнинг муҳим шартидир. Бу жуда нозик масала бўлиб, шошма-шошарлик қилиш ярамайди. Хўжакўрсинликка қарши кураш қабилида иш тутиб, дала ишларининг бошланиши ва якунланишида ўтказиладиган байрамларни таъқиқлаш керак эмас.

Областдаги ўқув-тарбия базасининг аҳволи тўғрисида «Правда» газетаси саҳифаларида жиддий ташвиш билан ёзилди. Ҳақиқатдан ҳам аҳвол ташвишлидир. Социал, маданий-маиший муассасаларнинг ҳам аҳволи дуруст эмас: Деярли барча клублар ва кутубхоналар шу муассасалар учун мослаштирилган биноларга жойлашган бўлиб, уларнинг кўпчилиги авария ҳолатидадир. Юзга яқин аҳоли яшайдиган пунктларда кино кўриш учун ҳатто бирон-бир жой ҳам йўқ. Бу аҳвол маданият министри М. А. Аҳмедовага, кинематография давлат комитетининг раиси А. О. Тўраевга яхши маълум, аммо силжиш бўлаётгани йўқ. Ҳар икки касалхонанинг бири типовой бинода жойлашмаган, республикада туғилиш энг кўп бўлган Сурхондарёда аҳвол ана шундай. Ҳатто область маркази Термизнинг ўзида ҳам тузукроқ ҳаммом, спорт комплекслари, сузиш ҳавзалари, пионерлар саройи, хуллас, турмуш учун зарур бўлган кўп нарсалари йўқ. Бунинг учун область партия комитети, область ижроия комитети, область ташкилотлари ва, биринчи секретарь сифатида менинг ҳам айбим бор.

Аммо вужудга келган аҳволдан Госплан ҳам, республика Министрлар Совети ҳам, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ҳам хабардор-ку, ахир. Шунга қарамай, беш йиллик учун мўлжалланган ўсиш суръатлари яна пастлигича қолмоқда.

Биз бунинг учун Госпланнинг собиқ раҳбарларини Ўзбекистон Компартиясининг XXI съездида танқид қилиб, ўз таклифларимизни айтган эдик. Аммо бу таклифларга қулоқ солишгани йўқ. Биз Госпланнинг янги раиси И. А. Каримовни областимизга келишга таклиф этиб, областнинг ҳаётий муҳим муаммоларини биргаликда кўриб чиқишга даъват этган эдик, лекин натижа бўлмади. Ё Госплан ўзи ишлаб чиққан кўрсаткичларнинг бажарилиши учун масъулиятли эмасми? Бу партиямизнинг бугунги талабларига мутлақо зиддир.

Республика Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодировдан ҳам ўз таклифларимизга тегишли жавоб олганимиз йўқ. Бизнинг назаримизда Министрлар Совети ва Госплан фаолиятини қайта қуриш ниҳоятда суст бормоқда. Бунинг учун талабчанликни ошириш фурсати етганга ўхшайди. Биз муаммоларимизни ҳал этиш анчагина капитал маблағлар талаб этишини тушуниб турибмиз. Ўз харажатларини ўзи қоплаш ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлаш соҳасида очилган имкониятлардан кенг фойдаланишга тайёрмиз. Гап маданий-маиший муассасаларни лойиҳалаш ва қуриш учун лимитлар ажратишда қолган.

Маданият муассасалари кадрлари хусусида бир-икки оғиз гапириб ўтмоқчиман. Бу кадрларнинг жуда озчилиги тегишли маълумотларга эга. Шу боисдан ҳам областимизга шу соҳадаги мутахассисларни кўпроқ юбориш зарур.

Республикада Ягона сиёсий кунлар ўтказиш яхши расм бўлиб қолди. Бундай кунларни ўтказиш учун областимизга министрлик ва муассасаларнинг раҳбарлари келишмоқда, аммо келган кунларинг кўпинча изларига қайтишга ҳаракат қиладилар. Ахир меҳнаткашлар уларга анчагина мураккаб саволлар беришмоқдаку, бу масалаларни ким ҳал этади? Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ана шундай командировкаларга қўйиладиган талабни ошириши лозим. Текширувчилар оқими камаймаяпти. Масалан, шу кунларда областда 50 дан ортиқ текширувчи бор. Аммо бизга конкрет ёрдам очиқ-ойдин етишмай турибди.

Идеология иши — аввало, одамга таъсир кўрсатувчи иш эканлиги яхши маълум. Бу юмуш анча-мунча вақтни оладиган қоғозбозлик билан алмаштирилаётганлиги одамни ранжитади. Илгаригидек, ҳозир ҳам Марказий Комитетнинг идеология бўлимлари шунга мойилдирлар. Статистика ҳисоботларига бу албатта кўзда тутилмаган. Ана шундай услуб идеология ишини қайта қуришга ёрдам берадими?

Идеология ишининг сифати хусусида пропагандистлар, лекциялар сони, «қамраб олинган» тингловчилар сонига қараб баҳо беришга барҳам бериш тўғри бўлур эди. Бу ишни кадрларнинг фаолиятига қараб, жиноятчилик, ичкиликбозлик, гиёҳвандликнинг камайишига қараб, мусобақанинг ривожи, коллективлардаги маънавий психология муҳитига қараб баҳо бериш керак.

Идеология ишида ошкоралик, демократик асосларнинг ривожланиши энг муҳим ўрин тутади. Бу борада марказий матбуот ва телевидение яхши иш қилмоқда, аммо танг қоладиган ери шундаки, имзосиз хатлар сони камаймаяпти, бунинг устига уларнинг кўпчилиги очиқдан-очиқ туҳматдан иборат. Уларни текшириш билан (кўпинча бефойда текшириш билан) партия аппаратининг анча қисми доимо банд бўлиб турибди. Ҳозирги кенг демократия вазиятида имзосиз хатларни кўриб чиқишни тўхтатиш вақти етди, деб ўйлаймиз.

Партия органларининг ихтиёрида бўлмаган масалалар юзасидан ёзилган хатларни кўриб чиқишга кўп вақт сарфланмоқда. Юқори партия комитетлари шу хатлар билан шуғулланишни ҳам зиммамизга олишимизни талаб этишаётганлиги туфайли, ўзимизга хос бўлмаган ишни ҳам қилишга тўғри келмоқда. Биз ана шундай хатларни кўриб чиқиш практикасини қайта кўриб чиқиш учун фурсат етилди, деб ҳисоблаймиз.

Хуллас идеология ишида ўтмишда содир бўлган камчиликларни такрорламаслик учун кўп нарсаларни ўзгартириш лозим. Бу аввало бизга, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг аъзоларига тааллуқлидир. Бу ерда бизнинг шаънимизга айтилган танқид ҳаққонийдир, бугунги пленумнинг хулосалари ва тавсияларини область партия комитети қурол қилиб олади ва амалий ишларида рўёбга чиқаради.

— Пленум арафасида ана шу минбардан туриб нималар ҳақида гапиришим тўғрисида бригада аъзолари билан маслаҳатлашиб олдик, — деди Қарши тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасининг тикувчи-мотористи **Р. Н. Иванушкина.** — Фақат ўзинг яхши ишлаётган экансан, бу кифоя эмас, деган хулосага келдик. Цехларимизда янги ускуналар ўрнатилаяпти. Турмушимиз яхшиланмоқда, лекин буларнинг ҳаммаси ишчиларнинг активлигига ҳанузгача ҳам катта таъсир этаётгани йўқ. Хўш, нима учун айни шу бригадалар, цехларда кўпинча бизнинг идеологик тадбирларимиз самара бермай қолаяпти? Бунинг боиси шундаки, биз конкрет одамни мўжаллаб, унинг маълумотини, қизиқишларини, мойилликларини, одатларини инобатга олиб ишлаётганимиз йўқ.

Масалан, коллективимизнинг 97 процентини хотин-қизлар ташкил этади. Бизга алкоголнинг зарари ҳақида лекция ўқишга ҳожат борми? Биз шундоқ ҳам спиртли ичимлик ичмаймизку, биз иқтисодий масалалар, оилавий муаммолар хусусида, динга қарши мавзуларда суҳбатларни мамнуният билан эшитган бўлур эдик. Эски анъаналар бизда таркиб топган бўлиб, ёшлар ҳам кўпинча уларга риоя қилмоқдалар. Оқибатда иш вақти йўқотилмоқда, планлар барбод этилмоқда, маҳсулот сифати паст бўлмоқда, унга бўлган талаб тушиб кетмоқда.

Бошланғич партия ташкилоти, раҳбарлар, касаба союз комитети ана шу масалаларда баҳамжиҳат ишлаётгани йўқ. Бирлашмамизга кираверишда оқ қуш, қисқичбақа ва чўртан балиқ аравани турли томонларга тортиб кетаётгани ҳақида карикатура ҳам осиб қўйилди. Ҳар бир одам ҳаракат қилади-ю, лекин ҳеч ким прогулчилар ва брак маҳсулот тайёрловчиларни қаттиқ тергаб қўймаяпти — бор ҳақиқатни уларнинг юзига шартта-шартта айтмаяпти.

Бугун ишчининг ғурури ва касб ғурури тўғрисида, меҳнат коллективининг шон-шарафи ҳақида тўғри гапирилди. Сифат проблемаси — бу катта, маънавий, идеологик, сиёсий проблемадир. Лекин биз бу масалани ҳал этишда ниҳоятда сусткашлик қилмоқдамиз. Фабрикамиз ишлаб чиқараётган эркаклар кўйлагини олайлик. Булар дўконларда тахланиб ётибди, харидор улардан юз ўгириб кетмоқда. Бунинг сабаби нимада? Республиканинг тўқимачилик фабрикалари ёмон газлама тўқимоқдалар. Пахта ўзимизники, тўқимачилик ва тикув корхоналари ҳам ўзимизники, фақат уларнинг фаолиятини тўғри йўналтириб бориш керак. Хўш, бунга ким ёки нима халақит бермоқда? Бу масалаларнинг ҳаммасини ечишга республика Министрлар Совети ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети енгил саноат ва халқ истеъмол товарлари бўлимининг кучи етади, деб ўйлайман.

Подольск ва Орша механика заводларида тайёрланаётган ускуналар техникавий даражасининг пастлиги ҳам маҳсулот сифатига таъсир этмоқда. Кадрлар проблемаси ниҳоятда ўткир бўлиб турибди. Фабрикада асосан шаҳар атрофидаги қишлоқлардан қатнаётган хотин-қизлар ишламоқда, шаҳарликлар корхонамизга ишга киришмаяпти. Ҳолбуки, Қарши шаҳрининг ўзидагина 6 мингдан ортиқ меҳнатга лаёқатли хотин-қизлар ҳеч қаерда ишлаётгани йўқ. Ана шу тоифадаги кишилар билан ҳеч ким чинакамига шуғулланаётгани йўқ: масалан, шаҳар активи, коммунист раҳбарлар оилаларидаги аёллар нима сабабдан ишлашмаяпти? 6 мингта ана шундай фактнинг лоақал биттаси ошкор этилиб, жамоатчилик йўли билан баҳо берилса, қани энди! Лекин бундай қилинмади. Шунинг учун ҳам ишчи аёлларимиз онгида қайта қуриш суст бораётганлигининг боиси биз жуда кўп ҳолларда тўғри сўзларни гапириб, уларни иш билан мустаҳкамламаётганимизда, деб ўйлаймиз. Фабрикамизда Ягона сиёсий кун ўтказиш учун министрлик вакиллари, шаҳар ва область партия комитетларининг секретарлари келишиб, қайта қуришга даъват этмоқдалар, фикр-мулоҳазаларимизни диққат билан эшитмоқдалар, кейин эса буларни унутиб юбормоқдалар. Ишчи аёллар кўтариб чиққан кўпгина масалалар ҳал қилинмай қолиб кетмоқда.

Маданий хизмат хусусида ҳам гапириб ўтмоқчиман. Қаршида қурилган ажойиб театр биноси кўпинча ҳувуллаб турибди. Яқин ўтмишда давлат пуллари ҳад-ҳудудсиз ғайриқонуний совурулган пайтларда мамлакатимизда ҳам, чет элларда ҳам машҳур бўлган артистлар келиб туришар эди. Ҳар қандай йўсинда қонун бузилиши ҳолларига тўсиқ қўйилган, аҳолининг маданий эҳтиёжлари анча ортиб кетган ҳозирги вақтда эса Қаршига санъаткорлар келмай қўйишди. Республика Маданият министрлигининг эътиборини ана шунга қаратиш зарур.

Чимбой район партия комитетининг биринчи секретари **У. Кунназаров** райком ҳар бир раҳбар ишлаб чиқариш ташкилотчиси бўлиш билан бир қаторда тарбиячи бўлишига ҳам ҳаракат қилаётганлигини таъкидлади. Одамларнинг фикрини, уларнинг жўяли маслаҳатларини инобатга олиб, инсон омилидан фойдаланишга алоҳида эътибор беришга ҳаракат қилмоқдамиз. Йиғим-терим олдидан ҳам худди шундай қилинди. Райком ҳар бир таклифни диққат билан ўрганиб чиқди. Қарийб ҳар бир механизаторнинг фикри эшитилди, моддий ва маънавий рағбатлантириш тадбирлари белгиланди. Шу кунгача планда кўзда тутилган ҳосилнинг ярмидан кўпроғи тайёрланишида ҳам бунинг натижаси кўриниб турибди.

Одамлар тўғрисида ғамхўрлик қилиб, ошкораликни кенгайтириб, биз чорвачиликдаги ва халқ хўжалигининг бошқа тармоқларидаги аҳволни ўнгламоқдамиз. Қорақалпоғистон учун айниқса ўткир бўлган атеистик тарбия энг мураккаб проблемалардан бири бўлиб турибди.

Дин пешволари одам туғилиб, то вафот этгунига қадар бўладиган барча расм-русумларни қўлларида ушлаб турибдилар, кўпчиликка одоб-ахлоқ хусусидаги ҳукмларини ўтказмоқдалар. Кишиларга диний ва миллий анъаналарни бир-биридан ажратиб бўлмайди, деб ўргатмоқдалар. Шу боисдан ҳам маълумоти кам бўлган кишилар диний байрамларда қатнашиб, уларни миллий байрам деб қабул қилмоқдалар, бу диний байрамларнинг реакцион моҳиятини кўрмаяптилар. Бунинг устига, диний расм-русумларда раҳбарлар ҳам, зиёлиларнинг вакиллари, жумладан коммунистлар ҳам кенг кўламда қатнашдилар.

Биз шундай хулосага келдик: динга қарши курашда мутлақо ошкоралик бўлмаганлиги, партия ташкилотлари фаолиятсизлиги оқибатида ислом кенг тарқалди. Ишнинг ана шу участкасидаги қайта қуришни биз ҳар бир раҳбар ўзи бошчилик қилаётган коллективда чинакам атеистик вазиятни вужудга келтириш учун партия комитети олдидаги жавобгарлигини талаб этишдан, диндорлар ва руҳонийлар билан ҳар қандай шаклда бўлмасин тилёғламалик қилиш пайини қирқиб қўйишни талаб қилишдан бошладик. Айни вақтда аҳоли ўртасида кенг кўламда тушунтириш ишлари олиб бордик. Натижада районда биринчи марта атеистик ишда айрим муваффақиятларга эришилди. Советлар ижроия комитетлари ҳузуридаги дин тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилишини назорат қилишга кўмаклашувчи комиссияларнинг ишини активлаштиришга алоҳида эътибор бериш лозим, деб ҳисоблаймиз. Бу комиссияларнинг вазифаси ўзини дин пешвоси, деб эълон қилган барча кимсаларни аниқлашдан, уларнинг ғайриқонуний ҳаракатларини тўхтатишга эришишдан иборат.

Диний байрамлар ўрнига аҳоли ҳаётига янги маросимлар сингиб бормоқда. Бутун республикада бўлгани сингари бу йил районимизда ҳам биринчи марта Хотира куни ўтказилди. Аҳоли буни яхши кутиб олди. Бундан буён Хотира куни ҳаётимизда мустаҳкам қарор топишига ишонамиз.

Меҳнатсиз даромадларга қарши кураш кучайтирилганлиги муносабати билан вазиятни соғломлаштириш жараёни жадаллашди. Ижтимоий фойдали меҳнат билан банд бўлмаган кишилар сони тенг ярмига камайди. Аҳолининг ана шу қолган қисми билан ҳам шуғулланиб, яккама-якка ва группавий суҳбатлар ўтказмоқдамиз. Аммо атеистик ишда ҳали кўп камчиликлар ва қийинчиликлар бор. Биз дафн этиш ва марҳумни эслаш маросимларини ўз ихтиёримиз билан руҳонийлар қўлига топшириб қўйганмиз. Кишилар вафотидан кейин, жумладан коммунистлар вафотидан кейин ҳам мусулмонча расм-русумлар адо этилмоқда, марҳумларни «муқаддас жойларга», ҳашаматли хилхоналарга дафн этиш давом этмоқда. Кишилар бошига кулфат тушганда расмий ва норасмий руҳонийлар ўз манфаатлари йўлида фойдаланиб, ҳамёнларини қаппайтирмоқдалар. Аҳолига мақбул бўладиган дафн маросимининг янги расм-русумларини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқдир. Хотира кунига тайёргарлик чоғида шу нарса аниқландики, қирқта қабристоннинг кўпчилигига турли эшонлар ва охунларнинг номи қўйилган экан, бирорта ҳам замонавий номланган қабристон йўқ. Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг янги расм-русумларнинг моддий базасини мустаҳкамлаш учун бюджетдан ажратиладиган маблағларни кўпайтиришни кўзда тутиши лозим бўлур эди.

Қалин сингари шармандали ҳол билан кураш ҳам ҳанузгача мураккаб бўлиб турибди. Бу борада аввало район партия комитетининг, касаба союз, комсомол, ҳуқуқ-тартибот органларининг ишидаги нуқсонлар кўриниб турибди. Катта-катта тўй ва зиёфатларга бутунлай барҳам берилгани йўқ. Қимматга тушадиган сағаналарнинг ҳаммаси (бу ҳол учун Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бизни адолатли танқид қилган эди) ҳисобга олинди. Уларни бундан буён қуришни тўхтатиш тадбирлари белгиланди.

Умуман, диндорлик проблемасини фақат гап-сўзлар ёрдамидагина ҳал этиб бўлмайди. Бутун турмуш тарзини қайта қуриш талаб этилади. Бу бизнинг районимиз учун айниқса муҳимдир. Чунки бизда мактаблар, клублар, уй-жой, касалхоналар, болалар боғча ва яслилари, спорт иншоотлари жуда ҳам етишмай турибди.

КПСС Марказий Комитетининг Қорақалпоғистон социал-иқтисодий ривожланишини жадаллаштириш ҳақидаги қарори автоном республика тўғрисида катта ғамхўрлик ифодасидир. Аммо бу иш ҳозирча суст амалга оширилмоқда. Биз қачон, ким учун ва қаерда қуриш керак, деган масала хусусида баҳслашмоқдамиз, қурилишларни кечиктиришга уринишлар ҳам бўлиб турибди, айрим объектларни бунёд этмасликка ҳам уринишлар бор. Ўзбекистон ССР ва Қорақалпоғистон АССР Министрлар Советлари қабул қилинган қарорларни аниқ-пухта бажаришлари, партия органлари эса конкрет шахсларни қаттиқ тергаб қўйишлари лозим, деб ҳисоблаймиз.

Бугунги пленум бутун идеология ишини қайта қуриш масалалари хусусида яна бир карра ўйлашимиз лозимлигини кўрсатди. Мен шахсан ўзим учун шундай хулоса чиқардим: мен, биринчи секретарь сифатида, идеология иши билан, айниқса атеистик фаолият билан кўпроқ шуғулланишим, бу иш юзасидан жавобгарликни ўз зиммамга олишим керак. Ҳар қандай вазифани ҳал этиш чоғида биз одамларни, уларнинг онги ва кайфиятини сафарбар этишимиз, уларнинг ташаббускорлигини кучайтиришимиз, кишиларнинг тажрибаси ва таклифларига суянишимиз керак.

Бугунги кунда республика комсомол ташкилоти ўтказаётган ҳисобот ва сайловда ёшларни ҳаяжонга солувчи проблемалар яққол акс этмоқда, деди Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг биринчи секретари **Д. Дадажонова.** Дадил, ўз-ўзини танқидий баҳолаш, конкрет таклифлар — комсомолда қайта қуриш бошланганининг яққол белгиларидир.

Лекин маъносиз гаплар оз эмас, истеъмолчилик кайфиятлари ҳам кўриниб қолмоқда. Қайта қуришни киши ўзидан бошлаши кераклигини ҳамма комсомоллар ҳам билади, деб бўлмайди. Биз ҳозирча ёшларнинг кўп йиллар мобайнида худди ботқоққа тушиб қолгандек маънавий, ижодий кучларини ҳали тиклашга муваффақ бўлолмадик. Ҳарбий қисмлардан айрим йигитларимиз тузук тайёргарлик кўрмаганликлари, рус тилини билмасликлари тўғрисида хатлар олиб туриш, спорт командаларимизнинг муттасил муваффақиятсизликка учраётганликларини билиш, Бутуниттифоқ ва халқаро конкурслари лауреатлари қаторида Ўзбекистон ижодкор ёшларининг вакиллари йўқлигини билиш кишига алам қилади. Ёшлар ва ҳатто комсомоллар ўртасида гиёҳвандлик ва жиноятчилик ҳоллари, диний никоҳ ўқитаётган ёшларнинг кўпайиб бораётганлиги ташвишга солади.

Ёшлар билан идеологик ишда янги услуб излаб топмоқ зарур. Биз республика комсомол ташкилотларининг ишининг асосий йўналишлари тўғрисида ёшлар билан коллектив бўлиб кенгашиб олдик. Марказий Комитет пленумида тасдиқланган шу йўналишлар бугунги кунда комсомол фаолиятини қайта қуриш йўлларини белгилаб бермоқда. Ҳали қилинадиган ишлар кўп: кўпинча муҳим проблемалар ҳанузгача комсомол комитетлари эшигини беҳуда қоқмоқда. Ёш меҳнаткашлар сифатсиз маҳсулот чиқараётганликларини, меҳнат интизомини бузаётганликларини, ниҳоят, республиканинг ўн минглаб комсомоллари умуман ижтимоий фойдали меҳнат билан банд эмасликларини, — бу ишлар бизнинг бракимиз, комсомол иши браки эканлигини яхши биламиз. Биз ҳали ёшларда бунёдкор меҳнат қилиш иштиёқини шакллантиришни ўрганиб олганимиз йўқ. Айниқса, комсомол ўқиши системасида эскилик кайфияти кучли. Жойлардаги партия комитетлари ҳам бизнинг ёш коммунистлардан иборат тажрибали яхши пропагандист кадрларга ёлчитаётгани йўқ. Ҳамон келиш мажбурий деб қўйиладиган тадбирлар ўтказилиб турибди, аммо йигит-қизлар билан ҳозирча очиқчасига суҳбат қуриб бўлмаётир. Шунинг учун ҳам бугунги кунда комсомол ходимларидан кабинетларда ўтиравермасдан цехга, қурилиш майдонига боришни, ёшлар проблемаларини ҳал этишда ёрдам беришни талаб қилмоқдамиз. Бундай ёндашув ишни бошқа ташкилотлар билан янада яқин мувофиқлаштириш излашга мажбур қилади. Масалан, биз Министрлар Совети ва идораларнинг ёшлар билан ишлашини қайта кўриб чиқадиган пайт келди, деб ҳисоблаймиз. Комсомол Марказий Комитети ёшлар ҳақида янги низом ишлаб чиқишга тайёр ва ўз таклифини Ўзбекистон ССР Олий Совети Ёшлар билан ишлаш доимий комиссиясига тақдим этади.

Докладда социал соҳада анча-мунча мушкулликлар йиғилиб қолганлиги айтилди. Шулардан биттаси: ёшлар уй-жой комплекслари қурилиши билан айниқса қийинчиқтиради. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Совети қабул қилган қарорга қарамай, бу иш бизда ўрнидан жилмаяпти. Масалан, Тошкент трактор заводининг комсомолларига ҳамма масалаларни маъмурият билан келишиб олдилар-у, лекин Тошкент шаҳар ижроия комитети ёшлар уй-жой комплекслари қурилишига участка ажратиб беришига ҳечам муваффақ бўлмай келаётирлар. Бошқа областлардан ҳам шундай қийинчиликлар келиб чиқди. Биз республика Министрлар Советига мурожаат этиб, маҳаллий Советларнинг ижроия комитетларига талабчанликни ошириш, ёшлар комплекслари қурилишини тезлатишни сўраймиз.

Мактаб ўқувчиларини меҳнат билан тарбиялаш ишларида кўп нарсаларни ўзгартиришга тўғри келади. Масалан, ўқувчилар ишлаб чиқариш бригадаларини олайлик. Шу бригадалар кўпчилигининг моддий базаси ниҳоятда заиф. Сурхондарё, Хоразм, Жиззах, Бухоро областларида меҳнат ва дам олиш лагерлари ҳамон оддийлигича қолмоқда. Бу — айрим хўжалик раҳбарларининг айни истеъмолчилик муносабатлари, ўқувчиларга қўшимча ишчи кучи сифатида қараш каби илдиз отган зарарли одат ва қарашлари оқибатидир. Биз Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Фан ва ўқув юртлари, Қишлоқ хўжалиги ва озиқ-овқат саноати бўлимларидан ўқувчилар ишлаб чиқариш бригадалари базасини, меҳнат ва дам олиш лагерларини мустаҳкамлашда ёрдам беришларини сўраймиз.

Олий мактабдаги тарбия жараёнида кўпгина камчиликлар йиғилиб қолган. Кўпинча студентлар ахлоқ нормаларини бузадилар, сиёсатга лоқайдлик билан қараб, художўйлик қиладилар, баъзан эса миллатчилик кўринишлари чиқиб қолади. Армияда хизмат қилишдан ўзларини четга оладилар. Ижтимоий фанлар кафедра мудирларининг яқинда бўлиб ўтган Бутуниттифоқ кенгаши ана шу маънавий иллатларни йўқотиш йўлларини белгилаб берди. Ижтимоий фанларни ғоявий-сиёсий ишнинг олий мактаб ёшлари билан очиқ мулоқот ривожлантирилишини кўзловчи ноанъанавий шакллари билан қайта қуришни мустаҳкамлашни ўз вазифамиз деб биламиз.

Комсомолдаги қайта қуришга илмий ёндашиш, конкрет пировард натижаларни мўлжал олиш зарур эканлигини биламиз. Ёшлар проблемалари билан шуғулланувчи республика илмий-тадқиқот марказини барпо этиш фойдали бўлур эди.

Бугун докладда Марказий Комитет, область комсомол комитетлари шаънига, шахсан менинг шаънимга адолатли танқид сўзлари айтилди. Дарҳақиқат, бизда оғизда янги талабларни қувватлаган ҳолда амалда эса ёшлардан ҳамон қоғозга ғов қўйиб ажралган комсомол ходимлари оз эмас. Шу йилдан бошлаб комсомол ходимлари аттестацияси, уларни Ўзбекистон ЛКСМ область комитетлари, Марказий Комитети аппаратларида, шунингдек, РСФСР ва Украина комсомоли комитетларида стажировкадан ўтишларини жорий этамиз. Республика комсомол мактабидаги ўқиш жараёнини такомиллаштириш чоралари ҳам кўрилмоқда.

Жиддий имтиҳондан ўтишимиз лозим. Лекин баъзи партия ташкилотлари ва партия Марказий Комитети бўлимларининг комсомолга эътибори бўлиб, текшириб келиш учун бригадалар тузиш ёки ҳали ғоявий гўр комсомол ходимини бирон раҳбарлик ишига кўтаришдан бошқа пайтларда ҳам бизга мурожаат этишлари керак. Бизни ўргатиш, биздан ёшлар муҳитида ҳақиқий актив ҳаракатлар қилишни талаб этиш лозим.

Хоразм область ижроия комитети раиси **Р. Худойберганова** нутқида Марказий Комитетнинг бугунги пленумида муҳокама қилинаётган масала халқ депутатлари Советларининг фаолиятига бевосита тааллуқлидир, КПСС XXVII съезди Советлар олдига мамлакатни иқтисодий ва социал ривожлантиришни жадаллаштиришга оммани сафарбар этиш борасида катта вазифалар қўйди, деб таъкидладики, КПСС Марказий Комитети, СССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Советининг яқинда қабул қилган қарори шуни кўзлайди. Областда қишлоқ турмуши маданиятини юксалтириш, умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилиш комплекс программаси амалга оширилмоқда.

Шунга қарамай, социал масалаларни ҳал этишда ишимизда кўп жиддий камчиликлар бор. Бир қанча проблемаларга дуч келмоқдамиз. Шулардан энг мураккаби — уй-жой проблемасидир. Кооператив ва якка қурилиш кенгайтирилаётган, корхоналар ва ташкилотларнинг маблағлари жалб этилаётган бўлса-да, уй-жойга муҳтож оилалар сони камаймаяпти. Урганч уйсозлик комбинати халқдан катта қарздор бўлиб турибди. Комбинат қувватининг 40 процентидан озроғидан фойдаланилмоқда. Лекин бунда айб фақат бизда эмас. Шу корхонага ажратилувчи капитал маблағлар ва пудрат ишлари лимити уни иш билан таъминлашни оширишга имкон бермайди. Айни маҳалда комбинат идоравий ғовлар сабабидан уй-жойларни бошқа ташкилотларга бера олмайди. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети, Госплан ва Қурилиш министрлиги (ўртоқ Мананников) ниҳоят шу масалани ҳал этишни топширар, деган умиддамиз.

Областнинг демографик ва иқлимий шароитларини назарда тутувчи қиммат бўлмаган, кооператив ва якка уй-жойлар типовой лойиҳаларини яратишни ҳам жадаллаштириш зарур. Ҳозир қишлоқдаги кооператив уй 30 минг сўмча туради, шунинг учун бундай уй қуришни хоҳловчилар жуда оз. Бу масала республика Госстройи олдига бир неча йилдан бери қўйилиб келаётган бўлса-да, ҳанузгача ҳал этилгани йўқ. Ўртоқ Ҳайдаровадан шу проблемани кўриб чиқишни тезлатишни сўраймиз.

Посёлкалар инженерлик коммуникацияларини қуриш, уларни ободонлаштириш масалалари ҳам дуруст эмас. Бу борада республика Давлат агросаноат комитетининг мадади кўринмайди. Бу комитет истиқболли посёлкалар инженерлик коммуникациялари программасини алоҳида ишлаб чиқмоғи керак.

Кишиларни шинам уй-жой билан таъминлаш билангина иш битиб қолмаслигини ҳам унутмаслик керак. Уларни киши ҳавас қиладиган даражада яшашга ўргатиш, ҳар бир оила ахлоқий тарбия, маънавий дунёни бойитиш ячейкаси бўлиб қолмоғига ҳам эришиш лозим. Мана шу борада Советларнинг имкониятларидан бўш фойдаланиляпти, санитария маданияти, инсоний муносабатлар маданияти бугунги талабларга сира ҳам мос келмайди.

Социал масалаларни ҳал этиш хўжаликларнинг экономикасига кўп жиҳатдан боғлиқ. Экономикани юксалтириш учун Хоразмнинг тупроқ-иқлимий шароитларини назарда тутиш зарур. Бу ердаги деҳқонлар қўшимча саккизта иш турини бажаришга мажбурдирлар. Колхозчиларнинг меҳнатига ҳақ тўлашда ана шу меҳнатлар назарда тутилмаётир. Областимиз пахта харид нархлари бўйича биринчи зонага ўтказиш тўғрисидаги муҳим социал масала неча бор қўйилганлигига қарамай, бунга ҳанузгача жавоб йўқ.

Совет турмуш тарзини такомиллаштиришда ҳали тегишли натижалар олингани йўқ, мавжуд тажрибаларни тарқатиш эса ниҳоятда суст бормоқда. Область ижроия комитети йўл қўйган хатоликларни кўриб турибди ва уларни сабот билан тузатиб боради. Маданий-спорт комплекслари, ёшлар клублари, ҳаваскорлик бирлашмаларини барпо этиш, спортни, ижодий ташкилотлар оталиғини ривожлантириш чоралари кўрилмоқда. Мактаб ислоҳоти ҳам кўп масалалар бериши керак. Лекин, таассуфки, Хоразмда мактаблар қурилиши ҳозирча берилган топшириқлардан орқада, ўқув жараёнини техника жиҳатидан таъминлаш даражаси паст. Шу проблемаларни ҳал этиш учун республика органларининг ёрдами талаб этилади. Марказий Комитет бўлими (ўртоқ Тўхлиев) бунга ҳам эътибор бериши керак.

Бизда меҳнатга лаёқатли, аммо иш билан банд бўлмаган аҳолидан ижтимоий ишлаб чиқаришда фойдаланиш проблемаси айниқса ўткирдир. Бу борада баъзи бир ишлар қилиняпти: смена коэффициенти ошириляпти, қўшимча иш жойлари ҳам вужудга келтириляпти, касаначилик ривожлантириляпти, янги тармоқлар учун кадрлар тайёрланаяпти. Область ташкилотлари Россия Федерациясидаги бир қанча областлар ва бошқа республикалар билан алоқалардан кенгроқ кўламда фойдаланишга ҳаракат киляпти. Бундай ҳамкорлик кишиларни интернационал руҳда тарбиялашга ҳам анча ёрдам беряпти.

Фарғона область Қува районидаги 2-ўрта мактаб директори **Х. Усмонова** бундай деди: область педагогик коллективлари мактаб ислоҳотини амалга ошириш соҳасида кун сайин аниқ мақсадни кўзлаб иш олиб бормоқдалар. Ҳозирнинг ўзидаёқ муайян натижаларга эришилди.

Мен ишлаб турган мактабда, деди у, 800 дан кўпроқ бола таълим олмоқда. Ҳозир 16 та фан кабинети, замонавий техника таълими системалари билан ускуналанган синфхоналар уларга хизмат қилмоқда. Мана шуларнинг ҳаммаси дарс ва таълим сифатини оширишга кўмаклашади, албатта. Областимизда ўнлаб мана шундай мактаблар бор.

Айни вақтда келажак граждани ва ватанпарварининг шахсни уйғун равишда камол топтириб воyга етказиш учун ҳамма ишлар қилинмаётганлигини тан олиш керак. Дарслар кўпинча янгиликларни қўлланмай, эски андоза асосида зерикарли ўтказилмоқда. Олий ўқув юртлари тайёрлаб юбораётган кўпгина ўқитувчи кадрлар ҳам шу куннинг талабларига ҳамиша ҳам жавоб бера олмайдилар.

Масалан, рус тилининг ўқитилишини олиб кўрайлик. Бу фаннинг муҳимлиги равшан, чунки у ўқувчиларни интернационализм ва ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялаш билан, халқ хўжалиги учун кадрлар тайёрлаш билан чамбарчас боғланиб кетади. Аммо ҳозирча кўнгилдагидек натижага эришганимиз йўқ. Олимларимиз ҳам бу борада тузукроқ маслаҳат бермаяптилар.

Мактаб ўқувчиларини ахлоқий жиҳатдан тарбиялашнинг форма ва методларини такомиллаштириш устида ҳам жиддий ишлаш зарур.

Областда бу ишнинг ижобий тажрибаси бор — Фарғона шаҳар юқори синф ўқувчиларининг ижтимоий-сиёсий лекторийси, Киров районининг ота-оналар университети ишлаб турибди. Лекин бошланғич партия ташкилотларининг, мактаблар педагогик коллективларининг лоқайдлиги оқибатида бу тажриба кенг оммалаштирилмаяпти. Биз оилалар ва ишлаб чиқариш коллективлари билан янада мустаҳкам алоқа боғлашимиз, эскирган анъаналар ва урф-одатларни бартараф этишга ёрдам беришимиз керак.

Атеистик тарбияда ҳал этилмаган проблемалар кўп. Масалан, бизнинг мактабимизда ҳозир ёш атеист тўгараги ишлаб турибди. Машғулотларда болалар мунозаралар уюштирмоқдалар, суҳбатлар ўтказмоқдалар, бу мунозара ва суҳбатлар мактаб телевидениеси орқали кўрсатилмоқда. Аммо булар — катта ишдаги биринчи қадамлардир, холос. Кўпинча оиладаги аҳвол мактабнинг куч-ғайратлари самарасини пасайтириб юбормоқда. Мактаб ўқувчилари ота-оналарининг таъсирида диний маросимларда қатнашаётганини кўрсатувчи фактларга ҳали ҳам дуч келиб турибмиз.

Мактаблар учун атеизм бўйича адабиёт мутлақо етишмаяпти. Ҳозир область халқ маорифи бўлимида 35 соатли программа асосида факультатив курс ишлаб чиқилган. Республика Маориф министрлиги уни имкони борича тезроқ кўриб чиқиб, тасдиқлаши керак.

Янги предмет — информатикани ўқита бошладик. Аммо областнинг фақат битта мактабида дисплей техникаси бор. Республика Маориф министрлиги бизга бундай техникани ажратиб бермаяпти, ўзимиз уни сотиб ололмаслигимиз табиий, чунки у ҳеч ерда йўқ.

Болаларнинг ярмидан кўпи мактабга энг оддий билимларни ўзлаштиришга тайёргарликсиз келмоқда. Чунки Фарғона областида мактабгача ёшдаги болаларни болалар боғчаси билан таъминлаш даражаси 46 процентни ташкил этади, қишлоқ жойларида эса бундан ҳам кам. Бу — мактабга хос тор проблемагина эмас, социал проблема ҳамдир.

Айтайлик, Давлат агросаноат комитети ишчиларга жуда муҳтож, аммо бу комитет қураётган болалар боғча ва яслилари энг оз эҳтиёжни ҳам қондира олмайди. Ҳолбуки, мактабгача тарбия муассасаларидаги жойлар кўпайтирилса, уйида бола тарбияси билан шуғулланаётган минглаб аёллар ижтимоий меҳнатга жалб этилган бўлур эди.

Маориф ходимларининг турмуш шароитларини яхшилашга ҳам жиддий эътибор берилиши керак.

(Давоми тўртинчи бетда).

ИДЕОЛОГИЯ ИШЛАРИНИ ҚАТЪИЙ ҚАЙТА ҚУРАЙЛИК

(Давоми. Боши иккинчи ва учинчи бетларда).

Бу йилги ўқув йилидан олти ёшли болаларни мактабга оммавий қабул қилиш бошланди. Олти ёшли болаларни ўқитиш учун жойларга бўлган эҳтиёжни қондириш учун область мактабларига келгусида 120 минг ўрин керак бўлади, Ўзбекистон ССР Госплани эса бундан камроқ план тузган — республика Министрлар Совети ҳам шунга рози бўлган.

Марказий Комитет шу масалаларнинг ҳал этилиши учун масъул бўлган кишилардан қаттиқроқ жавоб талаб қилиши зарур. Мактабларни қишга тайёрлашнинг бориши ҳам бизни ташвишга солмоқда, болалар ҳали ҳам қишлоқ хўжалик ишларига, айниқса пахта теримига кенг миқёсда жалб этилмоқда.

Журналистларнинг бошқа коллективлари каби «Правда Востока» редакцияси ҳам қайта қуриш йўлидан боришга интилмоқда. Аммо бу — фақат биринчи қадамлар, холос, деди ўз нутқида газета редактори **Г. Г. Неклесса.** Шошма-шошарлик, имкони борича кўпроқ мавзуларни очиб беришга киришиб кетиш бизнинг энг катта нуқсонимиздир. Кўпинча биз қаҳрамонлар айтмаган сўзларни ва билдирмаган фикрларни унинг номидан ёзиб чиқаряпмиз. Биз мураккаб ва зиддиятли воқелик олдида ҳамон ҳадиксираб турибмиз ва тез-тез хато қиляпмиз. «Правда» газетаси «Шундай муносабатда бўлишди», деган луқма босиб чиқариб тўғри иш қилди. Унда Самарқанд холодильниклар заводидаги кичиккина муваффақиятни катта ютуқ деб кўрсатганимиз учун бизни танқид қилди. Ҳолбуки, қайта қуриш қийинчилик ва секинлик билан бораётганини кўриб турибмиз.

Сўзларнинг жимжимадорлиги оқибатида бир талай материалларимизга газетхон бепарво қарамоқда. Баъзан эса танқиднинг ҳаддан ташқари кескинлиги уни бунёдкорлик эмас, балки бузувчи кучга айлантириб қўймоқда, биз инсонга озор бериб, унинг ҳафсаласини пир қилиб қўймоқдамиз.

Яқинда эълон қилинган «Келгуси учун сабоқлар» деган публицистик мақолада муаллиф республикадаги кино санъатини ривожлантиришнинг жиддий масалаларини ўртага қўяди. Аммо газетхонлар ибораларнинг ҳаддан ташқари кескинлиги учун унга ҳақли таъна қилмоқдалар. Жумладан, баъзи кишилар «Оловли йўллар» телефильми ва унинг ижодкорларига берилган баҳога қўшилмаяптилар. Газета саҳифаларида ҳаёт нафаси сезилиб туриши учун, меҳнаткашларнинг ўзлари ўз режалари ва фикр-ўйлари ҳақида ўз тиллари билан гапириб беришлари учун биз ўз хатоларимиздан сабоқ олаяпмиз, газетхонлар билан гаплашишнинг тўғри руҳини излаяпмиз. Газета ўз қиёфасига, унинг ходимлари эса ўз ижодий услубига эга бўлишига зўр иштиёқ билан интиляпмиз. Танқиддан кейин кўрилган чора-тадбирлардан газетхонларни тўлиқроқ хабардор қилишга, ошкораликни партия турмушининг нормаси қилишда партия комитетларига ёрдам беришга интиляпмиз. Бироқ, очиғини айтганда, журналистлар орасида қалами ва зеҳни ўткир ижодкорлар тобора камайиб бормоқда, шунчаки тасодифий кишилар ҳам учраб турибди. Олий мактабнинг редакциялар билан амалий алоқаларини мустаҳкамлаш, оммавий ахборот ва пропаганда воситаларининг кадрларга берадиган бевосита буюртмаларини бажаришга ўтиш, тажриба тарзида бўлса ҳам журналистика факультетларига ёшларни танлаб беришни редакцияларга топшириш вақти келди. Журналистлар орасида партиялилар қатламини ўстириш ҳақида ҳам ўйлаш керак.

Газетхоннинг савияси, унинг обрў-эътибори — аввало, партия комитети билан редакция ўртасидаги алоқанинг мустаҳкамлиги билан белгиланади. Марказий Комитетда, область, шаҳар, район партия комитетларида ҳар кварталда ўтказиш анъана тусига кириб қолган матбуот конференцияларини табриклаймиз. Партия бизни ошкораликка, шу куннинг проблемаларига танқидий ёндашишга ундаётган ҳозирги пайтда биз қўллаб-қувватланишга жуда муҳтожмиз. Аммо баъзан ҳатто Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Пропаганда ва агитация бўлими, аввало матбуот секторининг қўллаб-қувватлашини ҳам сезмаяпмиз. Бунинг ўрнига танқидга жавобан айрим партия ташкилотлари томонидан асабийлик сезилиб турибди. Масалан, Фрунзе район ижроия комитети ва район партия комитетига (биринчи секретари Марказий Комитетнинг аъзоси С. А. Хўжаева) неча марталаб эслатишлар ҳеч қандай натижа бермади. Тошкентдаги архитектура ва шаҳарсозлик проблемаларига бағишланган «Сиртқи тайёргарлик» сарлавҳали мақолага ҳамон жавоб қайтармадилар. Чўзилиб кетган қурилиш тўғрисидаги «Ишонмасангиз, текширинг» сарлавҳали мақола хусусида эса ўртоқ Хўжаева ўзининг норозилигини билдирди. Агар биз, Марказий Комитет аъзолари газетадаги танқидга шундай муносабатда бўлсак, у ҳолда бошқаларга қандай намуна кўрсатамиз. Очиқдан-очиқ қуруқ жавоб ёзиб юбориш ҳоллари ҳали ҳам оз эмас. Баъзан, ҳатто, қонун ва адолатни ҳимоя қилиши лозим бўлган кишилар олдида ҳам ҳақиқатни ҳимоя қилишга тўғри келмоқда. 25 март куни «Суд ва иш» сарлавҳали мақола босилди. Унда қонун бузилганлиги сабабли ишдан бўшатилган ўқитувчи 10 йил мобайнида ўз ҳуқуқини қайта тиклай олмаганлиги ҳикоя қилинган эди. Мақола чиқишидан бир кун аввал, қандайдир йўл билан бундан хабар топган республика Олий судининг раиси С. Й. Иигиталиев редакцияда пайдо бўлиб, «Материални эълон қилишни маслаҳат бермайман» деб огоҳлантирди. Мақола барибир босилиб чиқди, ўқитувчи ишга қайта тикланди. Ўртоқ Йигиталиев эса газетага ҳеч қандай жавоб бермади.

Бизнинг танқидий материалларимиз юзасидан психологик ҳужумлар бошланадиган ҳоллар ҳам бўлиб турибди. Бизни камчиликларни қатъият билан очиб ташлашга даъват қилмоқдалар, аммо бу ишга киришишимиз биланоқ ўзимизнинг танқид қилиш ҳуқуқимизни ҳимоя қилишга кўп куч сарфлашга тўғри келмоқда. Бундай шароитда республика ва область газеталари ҳам қийин аҳволга тушиб қолмоқдалар. Ҳеч қандай ўзгариш рўй бермаган шаҳар ва район газеталари ҳақида нима дейиш мумкин? Ҳали ҳам шаҳар ва район партия комитетлари уларнинг икир-чикир ишларига аралашмоқдалар, нимани ёзиш керагу, нимани ёзиш керак эмаслиги ҳақида кўрсатмалар бермоқдалар. Район газетачилари қандай оқибатлар келиб чиқишини ўйлаб, баъзи масъул шахсларни қандайдир узр сўраш тарзида танқид қилаётганликларининг сабаби шу эмасмикан! Аммо улар пастроқ лавозимдаги шахсни танқид учун танлаб олганларида унга гурзисимон зарбалар ура бошлайдилар. Буни қайта қуриш деб бўлмайди, албатта.

Қизилтепа районидаги «Ёш ленинчи» колхози парткомининг секретари **С. Н. Наимова** хўжалик коммунистлари тузган истиқбол плани ҳақида гапириб берди. Эртанги кун кишисини тарбиялаб вояга етказишга кўмаклашиш планда асосий мақсад қилиб олинган.

Колхозда икки мингдан кўпроқ хонадон, 6000 дан зиёд аҳоли бор. Парткомнинг ташаббуси билан оилавий турмушни яхшироқ ташкил этиш конкурсининг шартлари ишлаб чиқилди. Хонаки кутубхона, телевизор ва радио, замонавий мебель бўлиши ва ундан фойдаланиш, оила аъзоларининг ижтимоий меҳнатда, оммавий спорт ва маданий тадбирларда қатнашиши, болаларнинг ўзлаштириши ва интизоми рағбатлантирилмоқда.

Колхознинг барча идеология активлари планни амалга оширишга сафарбар қилинди, аммо булар йиллар давомида таркиб топиб келган вазиятни соғломлаштириш йўлидаги дастлабки қадамлар, холос. Кейинги йилларда районда порахўрлик ҳам, қўшиб ёзишлар ҳам, меҳнатсиз даромадлар ҳам аниқланди. Мана шуларнинг ҳаммаси ҳатто оддий колхозчиларнинг онгига ва хатти-ҳаракатларига таъсир қилди, қимматга тушадиган, диний расм-русумлар билан ўтказиладиган тўйлар уюштиришда ким ўзар ўйнаш иллати пайдо бўлди. Руҳонийларнинг позициялари кучайди. Молпарастлик болаларнинг соғлиғига салбий таъсир қилмоқда.

Бу соҳада менинг ҳам айбим бор, чунки буларнинг ҳаммаси менинг кўз ўнгимда рўй бермоқда, деди С. Н. Наимова. Область, район ва колхозимиз социал-иқтисодий тараққиёти сусайганлигида ғоявий-тарбиявий ишдаги жиддий камчиликлар ҳам кўриниб турибди.

Биз кўпгина идеология тадбирларини ўтказдик, аммо бу тадбирлар салбий ҳодисаларга қарши курашга ёрдам бермади. Бизда ўтмишда бўлганидек, ҳозир ҳам қатъият етишмаяпти. Бу соҳада биз район партия комитети, унинг пропаганда ва агитация бўлими томонидан талабчанликни унчалик сезмаяпмиз.

Кейинги вақтларда республикамиз партия ташкилотига Москва, Ленинграддан ва бошқа шаҳарлардан кўпгина коммунистлар доимий ишга келдилар. Уларнинг бой тажрибаси телевидение, радио орқали, газеталарда ёритилмаяпти, ҳолбуки, бу тажриба бизга жуда фойдали бўлур эди. Ёш авлодни тарбиялаш, уни ҳаётга ва меҳнатга тайёрлашнинг ҳолати бизни, айниқса, ташвишга солмоқда. Биз болаларга муносиб ғамхўрлик қилмаяпмиз. Колхоз территориясида жойлашган иккала мактабда шу пайтга қадар улар икки сменада ўқимоқдалар, кўргазмали ўқув қуроллари етишмаяпти, компьютерлар ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Колхозда мактабгача тарбия муассасаларига бўлган талабнинг атиги 30 проценти таъминланмоқда, шунинг оқибатида кўпгина аёллар ишлаш имкониятига эга эмас. Бу ўринда кўп нарса бизгагина боғлиқ эмас, область агросаноат комитети ва район агросаноат бирлашмасининг позициясига ҳам боғлиқдир, улар болалар муассасалари тармоғини кенгайтириш ҳақида, уларни тузукроқ жиҳозлаш ҳақида ғамхўрлик қилмаяптилар. Аслида улар мактаб ислоҳотини амалга оширишдан ўзларини четга олганлар. Республика Давлат агросаноат комитети (ўртоқ Жўрабеков) шу муҳим масалага ўз муносабатини ўзгартириши керак.

Биз инсон омилини кучайтириш ҳақида ғамхўрлик қилар эканмиз, бу нарса хўжаликнинг ишлаб чиқаришдаги ишларига, интизом ва масъулиятни мустаҳкамлашга ижобий таъсир қилиши лозимлигини тушунамиз. Колхоз давлатга сабзавот, мева, пилла сотиш тўққиз ойлик планини адо этди, гўшт ва сут юзасидан белгиланган йиллик план ҳам бажарилади. Меҳнатга лаёқатли аҳолининг ҳаммаси ҳозир пахта термоқда. Ҳосилнинг асосий қисмини машиналарда териб, ўз социалистик мажбуриятларимизни октябрь ойининг охирида бажарамиз.

Пленумда КПСС Марказий Комитети Пропаганда бўлимининг мудири **Ю. А. Скляров** нутқ сўзлади.

Пленум ишида КПСС Марказий Комитети Ташкилий-партиявий ишлар бўлими секторининг мудири **В. И. Бессарабов** иштирок этди.

(ЎзТАГ).

Тинчлик учун курашда бирликни мустаҳкамлайлик

Осиё ва Тинч океани ҳавзаси мамлакатлари хотин-қизлар ташкилотлари регионал семинарининг қатнашчилари қабул қилган ахборотда ядро уруши хавфига қарши, мамлакатлар ўртасида яхши қўшничилик ва ҳамкорлик муносабатларини мустаҳкамлаш учун курашни кучайтириш зарурлиги тўғрисида гапирилади. Семинар 6 октябрь куни Тошкентда ўз ишини тугатди.

Семинарни Совет Хотин-қизлари комитети Халқаро тинчлик йили доирасида ташкил қилганди. 20 мамлакат 43 ташкилотининг, шунингдек БМТ, Халқаро Хотин-қизлар демократик федерациясининг вакиллари планетани ядро ёнғинидан асраб қолиш учун ҳамма ишларни қилиш иштиёқларини намойиш этдилар. «Аёл ва тараққиёт. Аёлнинг тинчликни сақлаш ишига қўшадиган ҳиссаси» мавзуида ўтган анжуманнинг қатнашчилари ўз нутқларида шу гапни таъкидладилар. Семинар программасида республика меҳнаткашлари, фан, маданият арбоблари билан учрашувлар кўп эди. Анжуман қатнашчилари саноат корхоналарига бордилар, колхозларнинг бирида, Тошкентдаги оилаларда бўлдилар. Улар урушга қарши митингларда қатнашдилар.

Семинарда халқаро аҳволнинг мушкуллигидан, инсоният бошида ядровий қирғин реал хавф солиб турганлигидан чуқур ташвишланиб айтилган сўзлар янгради.

Халқаро хотин-қизлар ҳаракатининг активлари ядро қуролини 2000 йилгача босқичма-босқич тугатиб бориш борасида Совет Иттифоқи олға сурган программани, шунингдек СССР барча ядро синовларини ихтиёрий равишда тўхтатиб туриш муддатини узайтирганлигини табрикладилар. Аёллар Михаил Сергеевич Горбачев билан Рональд Рейган Рейкьявикда учрашажагини табриклаб, халқаро вазиятни соғломлаштириш кенг қамровли хавфсизлик системасини барпо этиш, инсониятни термоядро уруши хавфидан қутқариш учун шу тарихий имкониятни қўлдан чиқармаслик керак, дедилар.

Атом бомбардимони қурбонлари Япония кенгашининг ҳамраиси Сокаи Ито анжуманни якунлаб бундай деди:

— Семинар иши кўпгина масалалар юзасидан умумий тил топишимизга, тенглик ва тинчлик юксак идеаллари йўлида биргалашиб қиладиган ҳаракатларимиз тўғрисида келишиб олишга имкон берди. Бундай мулоқотлар бутун планетада хавфсизликни мустаҳкамлаш учун курашда янада қалинроқ жипслашишга ёрдам беради.

Семинарнинг ёпилишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг секретари Р. Ҳ. Абдуллаева, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. У. Султонова, Совет Хотин-қизлари комитети раисининг ўринбосари К. С. Проскурникова ҳозир бўлдилар.

(ЎзТАГ).

ЁШ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДА ОИЛА, МАКТАБ ВА МЕҲНАТ КОЛЛЕКТИВИНИНГ РОЛИ

Республикамизда 10 октябрда ўтказиладиган Ягона сиёсий кун мавзуи

1. Мамлакатни социал-иқтисодий ривожлантиришни жадаллаштиришнинг КПСС XXVII съезди белгилаб берган йўли партия ва халқимиз ишининг асосий мазмунини ташкил этмоқда. Совет кишиларининг КПСС томонидан йўналтириб борилаётган бунёдкорлик фаолияти ижтимоий ҳаётнинг барча соҳалари — социал, иқтисодий, сиёсий ва маънавий соҳаларда туб қайта қуришга олиб келиши керак. Партиямизнинг ҳозирги сиёсий йўли идеология иши самарадорлигини кескин ошириш учун ғоят қулай имкониятлар яратади, бу имкониятлардан ҳозирча яхши фойдаланилмаяпти. Меҳнаткашларнинг ғоявий-сиёсий тарбияси, унинг мазмуни, усул ва услублари ички ва халқаро ҳаёт реалликларига мувофиқлаштирилиши, ташкилотчилик ва хўжалик фаолияти билан мустаҳкам алоқаси таъминланиши керак.

Социализм шароитида давлат, оила, мактаб, меҳнат коллективлари ва жамоат ташкилотларининг ҳамкорликдаги ҳаракатлари болалар, ўсмирлар, ёшларнинг аниқ мақсадга йўналтирилган тарбияси ҳамда таълимини таъминлайди. Бундай тарбиявий иттифоқ социалистик жамиятгагина хос бўлиб, социализм учун қонуний ҳол ҳисобланади. Бинобарин, у инсоннинг ижтимоий моҳияти тўғрисидаги марксча-ленинча таълимотдан келиб чиқади.

Оила, давлат ва жамоат ташкилотларининг мақсад ва вазифалари бирлиги — ёшларда коммунистик дунёқарашни шакллантириш, уларни ғоявий-маънавий тарбиялаш, ҳаёт ва меҳнатга тайёрлашнинг муқаррар шартидир. В. И. Ленин 1920 йилдаёқ коммунизм **«ҳар томонлама юксалган ва ҳар томонлама тайёрланган, ҳамма нарса қўлидан келадиган** кишиларни тарбиялаш, ўқитиш ва тайёрлашга» қараб бормоқда, бориши зарур ва шунга боради деб таъкидлаган эди (Тўла асарлар тўплами, 41-том, 36—37-бетлар).

Ёш ўринбосарларни коммунистик руҳда тарбиялашда оила, мактаб, меҳнат коллективи ва жамоат ташкилотлари алоқасини мустаҳкамлаш зарур эканлиги КПСС XXVII съезди ҳужжатларида янада зўр куч билан таъкидланди, у «Умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилишнинг асосий йўналишлари»да чуқур асослаб берилган. Бу проблема ҳамма ерда ҳал этилмоқда, аҳолисининг кўп қисми 30 ёшга тўлмаган ёшлардан иборат республикамиз учун у айниқса, долзарб бўлиб қолмоқда. 60—70-йилларда Ўзбекистонда кенг тарқалган номатлуб ҳодисалар ёшлар тарбиясига салбий таъсир этди. Маҳаллийчилик ва ошна-оғайнигарчилик, ҳамма нарсани ўзига жоиз деб билиш ва порахўрлик, давлатни алдаш ва меҳнат интизомини бузиш ҳоллари, ичкиликбозлик ва алкоголизмнинг авж олиши муҳити ёш авлоднинг анчагина қисми онгига салбий таъсир кўрсатди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг 1984 йил июнида бўлиб ўтган XVI пленуми хўжалик ва ижтимоий ҳаётдаги салбий ҳодисаларни очиб ташлади, кескин танқид қилди ва қоралади. Ўшандан буён республикада соғломлаштириш жараёни оғишмай амалга оширилмоқда. Аммо кишилар тарбиясига етказилган зарар анчагина турғун бўлиб, дарҳол йўқолмайди. Худди шу сабабли Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети куни кеча махсус пленум ўтказди. Бу пленумда КПСС XXVII съезди талаблари асосида идеология иши самарадорлигини янада ошириш юзасидан республика партия ташкилотларининг вазифалари муҳокама этилди. Пленумда бошқа масалалар билан бир қаторда ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялашда оила, мактаб ва меҳнат коллективининг муҳим роли таъкидлаб ўтилди.

2. Болаларни тарбиялашда оиланинг аҳамияти мислсиздир. Айни оилада ёшликдан шахс шаклланa боради. Мактабгача бўлган давр ва мактабда ўқиш йиллари давомида болалар ота-оналари, опа ва акалари мисолида тенгқурлар билан, оилада, жамиятда ўзини тутишни ўрганади. Оилада асос солинган тарбия пойдевори кишиларда умр бўйи мустаҳкам сақланиб қолади. Бунга энг яхши намуна В. И. Ленин тарбияланган Ульяновлар оиласидир.

Ота-оналарнинг меҳнатга муносабати болалар тарбиясига бевосита таъсир этади. Ўзбекистон Компартияси XXI съездида республикамизда ота-оналари ва бошқа аъзолари ижтимоий фойдали меҳнат жараёнига жалб этилмаган, уйдаги шахсий ёрдамчи хўжалиги ҳисобига яшаётган оилалар оз эмаслиги таъкидлаб ўтилди. Тажриба жамият бахт-саодати йўлидаги меҳнат ҳурмат этилмайдиган, бутун фикр-ўйлари шахсий бойлик, худбинлик манфаатлари билан чекланиб қолаётган оилаларда тўғри тарбия бўлмаслигини кўрсатмоқда. Шундай оилаларда болаларга ёшлигиданоқ мешчанлик психологияси юқади, бундайлар кўпинча қонунбузар бўлиб вояга етиши мумкин. «Бир қатор оилаларда ҳали ҳукм сураётган ва онгдаги эскилик сарқитлари билан авж олдирилаётган тамагирлик, юлғичлик, ҳаётга енгил-елпи қараш муҳити, — деб таъкидлади КПСС XXVII съезди минбаридан туриб, Урганч шаҳридаги 94-мактаб директори М. Ёқубова, — булар — шу кунгача тарбияга таъсир кўрсатиб келаётган жиддий тўсиқлардир». Ана шу проблемани ҳал этиш мактаб, жамоатчилик, ҳуқуқни муҳофаза этувчи органлар олдига ота-оналарнинг носоғлом турмуш тарзи болаларга салбий таъсир этиши олдини олиш юзасидан оилаларда сабот-матонат билан профилактика ишлари олиб боришдек мураккаб вазифани қўймоқда.

Ёш оилалар тўғрисидаги ғамхўрлик тарбия ишининг ажралмас қисмидир. Социологларнинг таъкидлашича, эрта турмуш қуриш кучайиб бормоқда, ёш келин-куёвлар эса кўпинча мустақил ҳаёт кечиришга, бир-бири учун, болалари тақдири учун зиммага масъулият олишга тайёр бўлмайдилар. Кўпинча ёшлар ўзлари меҳнат ҳаётини бошламаган, на ота-оналарига, на жамиятга наф келтирмаганлари ҳолда тўйдан кейин ота-оналаридан ҳам, жамиятдан ҳам қўшимча неъматлар талаб қила бошлайдилар.

Кўпгина оилаларда ҳануз ўтмишнинг зарарли сарқитлари сақланиб қолмоқда, бу сарқитлар носоғлом оилавий муносабатлар вужудга келишига, болалар нотўғри тарбия топишига сабаб бўлмоқда. Диндорликка берилиш яшовчан чиқиб қолди, бойлик, пул тўплашга интилиш, айрим патриархалчилик сарқитлари сақланиб қолмоқда, аёллар, айниқса келинларнинг қадр-қимматини камситишга интилиш ҳоллари мавжуд. Оилавий низолар, гина-қудрат, ажралишлар ана шундан келиб чиқмоқда.

КПСС XXVII съезди оилани янада мустаҳкамлаш, болалар тарбияси учун масъулиятни оширишнинг аниқ йўл-йўриқларини кўрсатди. Бинобарин, ҳар бир оиланинг маънавий соғломлиги бутун жамиятимизнинг маънавий соғломлигидир.

Мактаб ислоҳотини амалга ошириш асносида оилага ёрдам беришни кучайтириш, болалар тарбиясида унинг масъулиятини ошириш кўзда тутилмоқда. «Болаларни тарбиялаш — СССР гражданларининг Конституцияга ёзиб қўйилган бурчидир, — дейилади КПСС Марказий Комитети Пленуми ва СССР Олий Совети сессияси 1984 йил апрелда маъқуллаган умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилишнинг Асосий йўналишларида.

Ота-оналарга педагогикадан ялпи таълим бериш оилада болалар тарбиясини яхшилашнинг жиддий чораларидан биридир. Республикамизнинг кўпгина мактабларида шу мақсадда педагогика билимлари университетлари барпо этилган, уларнинг ишини яхшилаш керак. Шунингдек, юқори синф ўқувчилари учун жорий этилган янги дарс — «Оилавий ҳаёт этикаси ва психологияси» дарсини ўқитишнинг савиясини кўтариш муҳимдир.

Партия комитетлари, халқ депутатлари Советларининг ижроия комитетлари истиқомат жойларида оилалар билан олиб бориладиган ишга янгича ёндашув йўлларини ишлаб чиқишлари, оилага идеологик таъсир ўтказишни активлаштиришлари лозим. Комсомол тўйлари, балоғат ёшларини нишонлашни турмушга жорий этиш, оилавий актив дам олишни кенг ташкил этиш керак.

3. Умумий таълим мактаби ёш авлод тарбияси билан машғул муассасалар системасида асосий бўғин ҳисобланади. Республикамизда ҳозирги кунда 7766 мактаб бўлиб, уларда 4,2 миллион ўқувчи таълим олмоқда. Кейинги йилларда уларнинг сони ортиб боради. Табиийки, мактабни битирувчилар ҳам кўпаяди, буларнинг ярмидан кўпи моддий неъматлар ишлаб чиқариш ва аҳолига хизмат кўрсатиш соҳасига бориб қўшилади.

Бу ҳол таълим сифати учун ҳам, ўқувчиларда коммунистик эътиқодлилик, юксак сиёсий етукликни тарбиялаш, заводда, фермада, этикдўзлик устахонасида ва бошқа жойларда ишлай биладиган ва ишлашга тайёр қилиб ҳозирлашда мактаб зиммасига жиддий масъулият юкламоқда.

Табиийки, мактаб педагогика коллективлари, комсомол ва пионер ташкилотларининг диққат марказида болаларнинг билими, уларни коммунистик руҳда тарбиялаш учун кураш масалалари туради. Ҳаёт ўқувчилар таълим ва тарбиясини тубдан яхшилаш, уларнинг чуқур ва пухта билим олишини қатъиян талаб этмоқда. Ҳар бир дарс фан асосларини пухта эгаллашни таъминлаши, шахсда коммунистик фазилатлар шаклланишига хизмат этиши лозим.

Республика мактабларида ўқувчиларни комплекс тарбиялаш тажрибаси мавжуд. Сурхондарё область Қумқўрғон районидаги Алишер Навоий номли 2-мактаб тажрибаси диққатга сазовор. Бу ерда тарбиявий жараён билан барча ўқитувчилар, партия, комсомол, пионер ташкилотлари машғул.

Бу ишларнинг бошида мактаб директори, коммунист Қултой Норматов турибди. Ўқув ва тарбиявий ишларни яхши йўлга қўйганлиги учун унга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ўқитувчи» унвони берилди. Қ. Норматов шунингдек «Ўзбекистон ССР халқ маорифи аълочиси» нишони билан мукофотланган.

Шу билан бирга ўқувчиларни тарбиялаш ва таълим-тарбия ишлари, уларни ҳаётга ва меҳнатга тайёрлаш ҳозирги талабларга тўла жавоб бермайди. Ҳамма ерда ҳам ўқув-тарбиявий жараён ва синфдан ташқари ишлар барча бўғинларининг ўзаро оптимал боғланиши таъминланмаяпти. Бир қатор мактабларда ўқишга ва ижтимоий-фойдали меҳнатга виждонан муносабатда бўлмаслик, интизомсизлик, коммунистик аxлоқ нормаларини бузиш каби кўпдан-кўп фактларга етарли эътибор берилмаётир, улар атрофлича муҳокама қилинмаяпти. Кўп жойларда ўқувчиларни касбга йўналтириш ва меҳнатга тайёрлаш системаси ҳозирча таркиб топмаган. Халқ хўжалиги эҳтиёжлари ва таълим профили етарли даражада мувофиқлаштирилмаган. Республикада узоқ вақт давомида ўсиб келаётган авлодни тарбиялаш асосан жисмоний меҳнат билан боғлиқ бўлмаган касбларни эгаллашга қаратилганлиги ҳам салбий роль ўйнади. Аҳолининг кўпчилик қисми ўртасида ишчи касбининг номуносиблиги тўғрисидаги фикр қарор топди. Ҳатто мактабгача тарбия муассасаларида ҳам болалар токарь, қурувчи, тракторчи, сут соғувчи бўлиш ҳақида жуда кам орзу қиладилар, кўпгина юқори синф ўқувчилари эса ишчи касби ҳақида сўз борганида истеҳзо билан илжайиб ва ижирғаниб қўядилар, жисмоний меҳнатга менсимай қарайдилар. Ўрта мактабни битиргач узоқ вақт ҳеч қаерда ишламай ва ўқимай юрган йигит-қизлар оз эмас. Бир қисм мактаб ўқувчиларида худбинлик, мунофиқлик, истеъмолчилик психологияси ва принципсизлик каби иллатлар намоён бўляпти. Совет Армияси сафларида хизмат қилишдан бўйин товлаш фактлари ҳам бор.

Умумий таълим ва ҳунар мактабини ислоҳ қилиш ўқувчи ёшларни ўқитиш ва тарбиялашда узоқ йиллар давомида тўпланиб қолган жиддий нуқсонларни тугатишга даъват этилгандир.

Ислоҳот муносабати билан эндиликда ҳар бир мактабга база корхоналари қонун йўли билан бириктиб қўйилиши керак. Мактаблар қатори бу корхоналарга ҳам ўқувчиларни меҳнатга тайёрлаш ва меҳнат тарбиясини ташкил этиш учун масъулият юкланади.

Ўзбекистонда ўқувчиларни тарбиялашда меҳнат коллективларининг роли ошиб бораётганлигини кўрсатадиган ижобий мисоллар оз эмас. Масалан, Тошкент шаҳридаги 210-мактаб ва «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмаси, Қўқондаги 22-мактаб ва «Кокандтекстильмаш» заводи, Ховосдаги 89-мактаб ва Ховос станциясининг локомотив депоси дирекцияси, партия ва бошқа жамоат ташкилотлари ишчанлик билан самарали иш олиб бормоқдалар. Бироқ республика бўйича корхоналарда ўқувчилар учун ишчи ўринларини ташкил этиш аҳволини умуман қониқарли деб бўлмайди. Мактаблар учун база бўлиб ҳисобланган 5644 та корхонадан фақат 1072 тасида ишчи ўринлари вужудга келтирилганлиги ва ана шуларнинг ҳам кўпчилиги давр талабига жавоб беролмаганлигининг ўзиёқ бу соҳада аҳволнинг қандай эканлигини кўрсатиб турибди. Педагогика ва ишлаб чиқариш коллективлари, оила ва жамоат ташкилотлари ўқувчиларда илғор совет ишчисига хос хислат ва фазилатларни тарбиялаш учун биргаликда иш олиб боришга даъват этилгандирлар.

Жойларда ўқувчиларга тарбиявий таъсир ўтказишнинг жуда катта имкониятларидан, чунончи тематик кечалар, олимпиадалар, предметни энг яхши билувчилар конкурсларини, ҳар хил турнирлар, билағонлик ўйинлари ва викториналар ўтказиш; ўқувчиларни ижтимоий туркумдаги фанлар бўйича тинглаш ихтиёрий бўлган дарслар ва тўгаракларга кенг жалб этиш, лекция пропагандасини такомиллаштириш, Ягона сиёсий кунларда, савол ва жавоб кечаларида иштирокини таъминлаш; жонажон ўлка тарихини ўрганишга, меҳнат коллективлари, сулолалари солномаларини ёзишга жалб этиш каби тадбирлардан кенгроқ фойдаланиш зарур.

4. Меҳнат коллективлари совет кишиларини, аввало барча ёшларни ҳар томонлама тарбиялашнинг чинакам мактабидир.

Меҳнат коллективида тарбиявий жараён асосан кишиларнинг биргаликдаги меҳнати, план топшириқларни кун сайин бажариб бориши орқали кечади. Партия ташкилотлари комсомол, касаба союз аъзоларини, хўжалик раҳбарларини актив жалб этиб ва кўп воситалардан фойдаланган ҳолда бу жараённи йўналтириб борадилар.

Социалистик мусобақа, меҳнатга коммунистик муносабат ҳаракати катта тарбиявий кучга эгадир. Булар мусобақадошларда онглилик, куч-ғайрат, ишчанлик, аниқ мақсад, қатъиятлилик, ишга ижодий ёндашиш, омилкорлик, оширилган масъулият, билимини бойитиб боришга муносабатнинг ўсиши каби ижобий фазилатларни вужудга келтиришга имкон беради. Мусобақа ишлаб чиқаришни ўстириш резервларини топиш ва ҳаракатга келтиришга, иш самарадорлиги ва сифатини оширишга, меҳнат коллективи аъзоларини хўжаликни бошқаришга жалб этишга, меҳнатга коммунистик муносабатни тарбиялашга ёрдам беради.

Ўзаро мусобақалашаётган ёшларнинг меҳнат активлиги Улуғ Октябрнинг 69 йиллиги шарафига қабул қилинган оширилган социалистик мажбуриятларнинг бажарилишида, маҳорат конкурслари, касблар бўйича беллашувда яққол намоён бўлади. Ёш қурувчилар, қишлоқ механизаторлари, тикувчилар, машинасозлар, савдо ходимларининг конкурслари анъана бўлиб қолмоқда. Бу конкурсларда медицина муассасалари ҳам иштирок этаётирлар.

Коммунистлар ва комсомол аъзолари пешқадамлик қилаётган мусобақанинг сўнмас руҳини қўллаб-қувватлаш ва ҳар томонлама ривожлантириш партия, комсомол, касаба союз ташкилотларининг кундалик ишидир.

Комсомол-ёшлар коллективлари меҳнат тарбиясининг таъсирчан формаси бўлиб қолди. Республикада 19 мингта ана шундай коллективлар бор. Улар Ўзбекистон ЛКСМ Марказий Комитетининг икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони, космонавт-учувчи В. А. Жонибеков номидаги вимпели учун, меҳнат унумдорлигини ошириш, хом ашё, материал, ёқилғи ва энергияни тежаш учун социалистик мусобақада самарали қатнашмоқдалар, интизомни мустаҳкамлаётирлар, бригада пудратини бойитмоқдалар. Шуниси диққатга сазоворки, бригада пудрати ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишнинг энг муҳим ва қийин участкаларида ташкил этиляпти. Экспериментлар ўтказиш, янги техникани ишлаб чиқаришга жорий этиш ва бошқа шу каби масъулиятли вазифалар кўпроқ ана шундай бригадалар зиммасига юкланмоқда. Бу ерда коллективнинг ҳар бир аъзоси янада яхшироқ ишлашга, ўзининг бутун кучини меҳнатга тўлароқ сарфлашга ҳаракат қилади. Шунинг учун ҳам комсомол-ёшлар коллективларида иш бошқа бригадаларга қараганда яхшироқ боради. Уларда меҳнат унумдорлиги бошқаларга нисбатан 15 процент юқори, кадрлар қўнимсизлиги эса 4-5 баробар камдир.

Бироқ ёш меҳнатчиларни тарбиялашнинг бундай самарали формаси республикада оммавий тус олганича йўқ. Партия, комсомол, касаба союз ташкилотлари, халқ хўжалиги барча тармоқлари корхоналарининг раҳбарлари комсомол-ёшлар коллективларини ривожлантириш, тажрибали, кекса ишчилар, колхозчилар, хизмат кўрсатиш соҳалари ходимларининг уларга мураббийлик ёрдамини кўрсатиши тўғрисида ҳар томонлама ғамхўрлик қилишлари лозим.

Меҳнат коллективига, шунингдек, ғоявий-сиёсий, аxлоқий, ҳуқуқий тарбияни амалга ошириш, коллектив аъзоларини совет ватанпарварлиги, социалистик интернационализм, халқлар дўстлиги ва қардошлиги, қонунларга риоя қилиш, социалистик турмуш қоидаларига ҳурмат руҳида тарбиялаш бўйича катта ҳуқуқлар ҳам берилган. У ичкиликбозликка, безориликка, юлғичликка, коммунистик аxлоққа зид бошқа иллатларга нисбатан муросасизлик билан муносабатда бўлади. Меҳнат коллективлари шу мақсадда оммавий пропаганданинг, оғзаки ва кўргазмали агитация воситаларининг катта хазинасидан, партия, уруш ва меҳнат ветеранлари билан учрашувлар, сиёсий ва иқтисодий таълимдан фойдаланмоқдалар. Қизил бурчаклар ва чойхоналар, клуб ва кутубхоналар, маданият уйлари ва саройлари фаолияти шу ишга қаратилмоқда.

Ўзбекистондаги меҳнат коллективларида «Ишчиликка бағишлаш», «Биринчи маҳсулот байрами», «Ўроқ ва Болға иттифоқи», «Хотира куни», «Меҳнат, маданият, турмуш ва спорт эстафетаси», авлодлар, меҳнат сулолалари учрашувлари ва бошқа янгича анъаналар ва маросимлар тобора кенг ёйилмоқда.

Ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялаш бўйича тўпланган тажриба шуни яққол кўрсатадики, оила, мактаб, меҳнат коллективининг биргаликдаги ҳаракати асосидагина бу соҳада янада катта натижаларга эришиш мумкин. КПСС Программаси «оила, мактаб, меҳнат коллективининг ҳамкорлигини чуқурлаштириш»ни талаб этади.

Бу мураккаб ва масъулиятли вазифаларни оила, мактаб, меҳнат коллективи ишини партия, комсомол, касаба союз ташкилотлари, халқ депутатлари Советлари, хўжалик раҳбарларининг актив иштирокида изчиллик билан аниқ мақсадга қаратиб ва мувофиқлаштириб олиб бориш орқалигина ҳал этиш мумкин. Ўсиб келаётган ёш авлод келажаги учун улар олдидаги масъулиятни чуқур ҳис этмоқ зарур. Зеро, В. И. Ленин айтганидек, келажак ёшларникидир. Республикамизда миллионлаб оилалар, минглаб педагогик ва меҳнат коллективлари бор. Коммунистик бунёдкорликнинг муносиб ворисларини тарбиялаб вояга етказиш энг муҳим ота-оналик, гражданлик, партиявийлик бурчидир.

[«Совет Ўзбекистони»нинг навбатдаги сони 9 октябрда чиқади].

Редактор ўринбосари Т. НАЖМИДДИНОВ.